

ც ი ს კ ა რ ი

1862

ა ზ რ ი ლ ი.

წელიწადი შექმნეს.

წოდება თხზულებათა:

- I. —სიტყვა თქმული კვ. ვარიაკეს. გაბრიელ ეპისკოპოსისა.
- II. —შეშლია. (მოთხრობა.) გრ. რეულოვისა.
- III. —ლექსები სსჭა და სსჭა მწერლებისა.
- IV. —მოწმობა ქეთევანდედოფლისა. თეიმურაზ ბატონიშვილისა.
- V. —სსჭა და სსჭა ანბანი. (იხილეთ მეორე გვერდზედ.)

ც ფ ი ლ ი ს ს.

გერესელიძის ტიპოგრაფიაში.

სიტყვა

კვ-სა კვრიაკესა, თქმული ქუთაისის სო-
ბოროსა შინა გაბრიელ ეპისკოპოსისაგან.

ტქუა მას უფალმან მისმან: კეთილ მონათ-
სახიერო და სარწმუნოო, მცირესა ზედა სარწ-
მუნო იქმენ, მრავალსა ზედა დაგადგინო შენ,
შეკედ სინაწულსა უფლისა შენისასა.

ესრეთ უთხრო უფალმან მონასა მას,
რომელმან მიიღო რა ორი მხოლოდ ტა-
ლანტი ანუ ნიჭი კეთილგონიერად ინძარს
ივინი, განამრავლა და ნაცვლად ორისა
წარუდგინა ოთხი უფალსა თჳსსა. ამათვე

სიტუებათა გავიგონებთ ჩუწნცა ეოველნი, მხანო ქრისტიანენო, უფლისაგან მეორედ მოსვლასა მისსა, უკეთუ გონიერათ მოვი-
სმართ და განვაძრავლებთ ტალანტთა ანუ ნიჭთა, რომელთა ღმერთი მოსცემს თუთო-
ეულსა კაცსა, ანუ თუთ შობიღვანვე, ანუ განგრძობასა შინა ცხოვრებისა მისისა. მრავალთა მათ ტალანტთაგან რომელითა ღმერთი შეამკობს კაცსა ჩუწნ დღეს ვიფი-
ქროთ, მხოლოდ თრთა უმაღლესთა და უძრვასესთა ნიჭთათჳს, რომელნი სეცად-
მდე აღამალებენ ბუნებასა კაცისასა, ესე იგი სჯიდიისსა ანუ ნამუსისათჳს, და მე-
ორედ სარწმუნოებისა ანუ საღმრთო სჯუ-
ლისათჳს.

აჴა თრნი იგი საღმრთოთანი ტალანტნი ანუ ქანქანანი, რომელნი შიანიჭა ეოველსა კაცსა უფალმან ღმერთმან, სოლო კაცმან უნდა ასარგებლოს და ერთი თრად წა-
რუდგინოს ღმერთსა.

ვსთქვით ზირჭლად სჯიდიისათჳს. რა
 არს სჯიდიისი? სჯიდიისი არს იგი უხი-
 ლავი მსაჯული, მჯდომარე გულსა შინა
 უოვლისა კაცისასა, რომელი ანუ აქებს და
 მოუწონს მას, რომელთაჲ საქმეთა, მოქ-
 მედებათა და ეოფაქცევათა, ანუ ამაგებს
 რომელთაჲ სსჯათა ეოფაქცევათაჳს. ესრეთ
 განსაზღურებენ სჯიდიისსა, ხოლო, უკეთუ
 გსურს, უცხადესად გაიგო და ცხოვლად
 წარმოიდგინო რა არს სჯიდიისი, შეკიმ-
 ლია გაიხსენო რასა გრძნობდი შენ გულსა
 შინა შენსა, როდესაც ღმერთი შეგეწია და
 ჰქენი რომელიმე კეთილი საქმე, ანუ ილო-
 ცე გულმოდგინედ და ცრემლითა, ანუ ნუ-
 გეში ეცო და გააბედნიერე ვინმე, ანუ სსჯა
 რომელიმე კეთილი საქმე აღასრულე. ამათ
 ეოველთა შემთსჭვათა შინა არა გრძნობ-
 დიას შენ რომელსაჲ გამოუთქმელსა სი-
 ტკბობასა? არ გახარებდაა შენა? ეს ში-
 ნაგანი სინარული და სიტკბობა იყო

მოქმედება შენისა სუნიდისისა, რომელი მო-
 გაწონებდა შენ შენთა საქმეთა. ხოლო ოდეს
 მტერმან გაცთუნა შენ, და მთავარდი რომ-
 ძელსამე ბოროტ მოქმედებასა, რასა გრძ-
 ნობდი გულსა შინა შენსა? სირცხულსა და
 აღრეულობასა. მაშინ შენ გრცხუნოდა
 ყოვლისა კაცისა; ზირი შენი ხშირად გა-
 წითლდებოდა; შენ იმალებოდი ყოვლისა
 კაცისაგან, და ვიდრემდის არ მოინანე, არ
 გქონდა მოსვენება. ეს იყო საქმე სუნი-
 დისისა შენისა, რომელი გტანჯვდა შენ
 და სდევნიდა სულსა შენსა მონანებისადმი.
 ცხად არს თუ რადსათვის დაწერვა ღმერთ-
 მან, ბუნებასა შინა კაცისა დიდი ტალანტი
 ესე. მისთვის, რათა იყოს იგი მოძღურად
 და კელმძღვანელად კეთილისა მოქმედე-
 ბისადმი; ხოლო აღჯრ მსხმელად ბორო-
 ტის მოქმედთა.

ახლა უნდა ვიფიქროთ, როგორ უნდა
 მოიხმაროს და განამრავლოს კაცმან ეს

დიდი და დიდად საჭირო ტალანტი. ჰირ-
ველად ეოველმა კაცმა უნდა ეცადოს რომ
სჯილისი მისი იუოს მტკიცე და მასჯლი,
უნდა ესრეთ ვსთქუათ გალესოს იგი. ნიჭ-
სა ამას, ვითარცა სსუათა ნიჭთა კაცისა-
თა, შჭირს გასრდა და გამტკიცება. სჯი-
ლისი სულისა შინა კაცისასა, არს ვითარ-
ცა ცეცხლი, რომელი ათბობს და ანათებს
გულსა; თუმცა შენ არ შეგიძლია სრულიად
გააქრო ცეცხლი იგი, გარნა შეგიძლია
ესოდენ დაამცირო იგი, რომელ აღარც
სიტუოება ექმნეს და აღარც სინათლე; შე-
გიძლიანცა ესოდენ აღანთო იგი, რომელ
ჭქონდეს მას დიდი სინათლე და სიტუო-
ება და ესრეთ კაცი, რომელი ეოველთს
ლესავს თჯსა სჯილისსა, ეოველთა შინა
საქმეთა, გამოიკითხავს მისგან რჩევასა,
არაფერს არ იხამს წინააღმდეგ სჯილისისა
თჯისსა. ეოველთჯს გრძნობს მისგან ანუ
ქებასა და კმაყოფილებასა, ანუ მოძაგებასა

და საეჭვდურსა; ესე ვითარმან კაცმან განამრავლა ტალანტი ესე და აქუს სასოება მიელო ოდესმე უფლისაგან სარება: «კეთილმონათ სახიერო და სარწმუნოო.... გარნა ვინც დაახმო კარი სჯნიდისისა თჯისსა, ესოდენ დაამცირა ღმთაებრივი ესე ცეცხლი, რომელ დროსა ბოროტის მოქმედებისასა აღარ ჰქენჯნის მას სჯნიდისი მისი, აღარ უძლის და ვერ აეენებს მას ცოდვისაგან; იგი ემსგავსა უბადრუკსა მას მონასსა, რომელმან დამალა მიწასა შინა, ერთი ღმთისგან მიღებული ტალანტი, და ამისთვისმა მისგან საეჭვდური: ბოროტო მონათ და მედგარო... ჯერ იყო შენგან დაგებად ვერცხლი ჩემი სავაჭროსა და მივიღე ჩემი იგი აღნადგინებითურთ.» ეს უმეტესად უნდა ახსოვდესთ მათ, რომელთა არ მიუღიათ სწავლა და განათლება, ესე იგი დაბალსა ერსა. ვინც წიგნი იცის მას აქუს ორი ტალანტი: სჯნიდისსა მისსა მიესმარება

განათლება და ჭსწაჭლა, ხოლო უკეთუ
ვისმეს წიგნი არ უსწავლია მან უნდა ისა-
რგებლოს მხოლოდ სჯიდიისითა თვისითა.
უკეთუ უსწავლელმა კაცმა სჯიდიისიც თვისი
დააბნელა, აღარ დარჩება მას არცა ერთი
საშუალი, რომლითა შეეძლოს. მას იცნოს
და განარჩიოს კეთილი და ბოროტი, იცნოს
სასუფეველი ღუთისა და შესძლოს შესკლა
მას შინა.

ახლა ვსთქვათ მეორისა მის უმაღლე-
სისა ტალანტისათვის, რომელი მოგუცა
ჩუცნ ღმერთმან, ესე იგი, სარწმუნოებისა
და სახარებისათვის. სჯიდიისი ანუ ნამუსი
აღარ იყო საკმაო დაცემულისა კაცისათვის,
რათა ეცნა მას ღმერთი და ჯეროვნად
ემსახურა მისთვის. ამას გვძეკიცებენ ჩუცნ
კერზთ-მსახურნი, რომელთა ესოდენ დაუბ-
ნელდა სჯიდიისი, რომელ ნაცვლად ჭეშმა-
რიტისა ღუთისა, ჰატივის-სცემდენ მრავალთა
ცრუთა ღმერთთა, ამისთვის თუთ ღმერთმა

გამოგვცხადა ჩუენ ჰეშმარიტი სარწმუნოება, და მოგუცა დიდი დაუფასებელი ნიჭი სახარებისა, არაოდეს არ უნდა დავივიწყოთ, ძმაო ქრისტიანენო, რომ ჩუენ მოგვაბარა ღმერთმან დიდი ეს დაუფასებელი ტალანტი. გახსოვდეს ძმაო, რომ შენ ქრისტიანე ხარ და ამასთანავე მართლმადიდებელი ქრისტიანე, ეს არის შენი სიქადული, ეს არის განმასხვავებელი შენი სსუათა უცხოთა კაცთაგან. ჰკითხავდე თავსა შენსა, როგორ ხმარობ შენ დაუფასებელსა ამას ტალანტსა; განამრავლება შენ იგი, გამოიღოა მან ნაყოფი გულსა შინა შენსა, გაგწმინდა და გაგანათლავა შენ სჯულმან შენმან. ანუ აქამომდე სუფევს მას შინა, ცოძი ცოდვისა და ბოროტებისა?

ძმანო ჩემნო საუქარელნო, დიდ არს ტალანტი რომელი მოგვცა ჩუენ ღმერთმან, დიდ არის წოდება და ვალი ჩუენი. ჩუენ ვართ ქრისტიანენი: გვახსოვდეს, რომ მას-

ლობლად ჩუწნდა არიან მრავალნი უცხო-
 ნი ტომნი, რომელნი არ მიიღებენ ჰსჯუ-
 ლსა ქრისტესსა; ჩუწნ ვალი გვაქეს რომ
 ცხოვრებითა ჩუწნითა, სიუქარულითა, ერ-
 თობითა, კეთილითა ეოფაქცევითა ცხადთ
 ვაჩუწნოთ მათ თუ ვითარნი დიდი და უმ-
 ჯობესი ტალანტი მოგვცა ჩუწნ ღმერთმან
 თუ ვითარნი ღუთაებრივი საუნჯე არს
 ქრისტიანობა. ჩუწნ უწოდებთ თავისა ჩუწნსა
 მართლ-მადიდებელად, ესე აგი ვაღჯარებთ,
 რომელ ეკკლესია ჩუწნი მიიღებს ნამდვ-
 ლად თუთ მას სწავლასა და წესდებულე-
 ბასა, რომელი გარდამოგვცეს თუთ მოცი-
 ქულთა: დაუმტკიცოთ კეთილითა ჩუწნითა
 ცხოვრებითა ჭეშმარიტება ჩუწნის ეკკლე-
 სიისა წინააღმდეგთა მისთა. ამინ.

შეშლილი.

მ ო თ ხ რ ბ ა .

საზოგადოდ საქართველო და საკუთრად ტფილისი ბეგრით აზიან დაკლებულნი განსჭმნებულის ქელდმან-შლის თავადის ვორონცოვისკან. 1845 წელსა გადმოვიდა ვორონცოვი საქართველოში ნამესტნიკად და შინგე შეუდგა ის განსილგვსა მისს საჭიროებისსა, უპოვს საქართველო ძირს დამსობილი მრავლის წელულებინსკან. მხოლოდ იმის შემძლებელს მარჯუტნას შექმლო იმ ჟამად საქართველოს აღდგინება და იმის დიდგაცურვას სიუხვემ არა დაზოგარა ამ წელულების განსაკურნებლად. მან დაწინაურს ვაჭრობა, გლეხთ გაუხინა მუშაკობა, ობოლთ და ოხერთ შეაფარებინა თავი სასწავლებლებში, კეთილშობილთ დანახვს კეთილშობილური გზა კელმწიფის სამსახურისს; აგრეთვე არა დაიშურარა საზოგადოს სიამოვნებისათჳს; ამის გამო მან დააფუძნა ქართული თეატრი. კეთილი საქმე თავადის ვორონცოვისს არ დაჩნა

უნაყოფოდ: მრავალთა მისის ჩქვნიებით იწაღმარეთეს და ქმრებს წარმატება: ევროპული ცხოვრება შემოვიდა ჩქვნიში; ახალი აზრები დაგებებდნენ; ერთის სიტყვით გიიღუპა ხალხმა ღრმა ძილიდამი; სრულად უსწავლენი თათქმის განკითარდნენ; უცებ მოულოდნელად დაიბადნენ წარჩინებულნი კომიკური მწერალნი, რომელთა შორის ბრწყინავს თ. გომრგი ერისთავი, ეგრეთქვით აკტიორები, რომელთაც განაკრებს ევროპიულნი

ამ აკტიორებისა და აკტრისების შორის იყუხენ იმ ღრმს რჩნი სუჭარულნი საზოგადოებისა: აკტორი გიგო და აკტრისა კეკე. ესენი ყოველჯერ ერთად თამაშობდნენ მიჯნურობის რთლსა; ხოლო შემდგომ ამ თამაშობიდან იგინი გადავიდნენ ნამდვილ დამიჯნურებაშიდინ: რჩნივე იყვნენ ახალ განდანი, რჩნივე ღამასნი და აღგონებულის გულისანი და მინდომეს მათ ურთიერთის შეკავშირება ქორწინებით.

კეკესა ქეჭანდა დობილი და სუფითადი მეგობარნი ანა, აკტრისა იმავე თეატრისა.

— ქედიმ ბედის დაცინქვას! ამბობდა თავისთვის ანა: მე, რომელიც მისათა ვანდ ამოკინიქნო თუალები კეკესა, რომელიც დღე და ღამ სულ იმის თეატრში ვიყავ, რომ მომესპო გიგოს სიუჭარული მისდამი, მე მიბარებს კეკე და მეითხამს რჩევასა— რა თანაკრავი შემოვიკრას და რა კაბა ჩავიცო გურგან ქვქვშაო!... მე მთხვარს ინი განქვეე კეკელისაში, მივაუვანო სავურთხეველთან. მერე თათქმის საქორწინოს სწოლის კართან... მე უნდა გამხადოს იმან თავის მდადე!!... რა, იღბადლო, ჩემო შავო იღბადლო! სუ

თუ კვვე სსსცილოდ მიგდებს? ნუ თუ ამითი უნდა მ-
 ჩქნნოს მან, რადენ უშიშარი ვარ ესლა მე იმისთვის?—
 თუ ამისა ჭფიქრობს კვვე, მაშ იმან არ იცის, რა შეუ-
 ძლიან მოიქმედოს ქალმა, რომელსაც გულისდამ ჭკლეკენ
 საყურელს!... იმან არ იცის, რა არის დედაკაცისათვის
 შირქული სიუჭარული! იმან არ იცის, რომ მე შინთია
 გულში შემკული ცუცხლი გიგოსადმი, რომ მე იმათის
 ბედნიერების დასარღუჭვად მზათა ვარ ყოველს მოქმე-
 დებაზედ, რაცკი ადამიანს კელიდგან გამოუყა, რომ მე
 აღარ დამაბრკოლებს არც სუნდისი, არც სირცხული, არც
 შებრალება... მაგრამ, რა ჩემო უბედურო თავო?! ესლა
 რაღა გამომივა კელიდგან? თუ შემოდო რამ, აქამდინ
 უნდა მომხმარებინა ყოველი ღონის ძიება, რომ კვვე
 და გიგო ერთმანერთისაგან დამეშორებინა, და ძირიანად
 ამომეფუნა გიგოს გულიდგან სიუჭარული კვვესი. ესლა,
 რომელსაც უკუჩ ისინი ჭსწერენ მზითვის სასა და სა-
 გვრჯნოს ტანისამოსის მზადებაში არიან, ესლა მე რა-
 ღას გაგაწყობ?... ესლა მხოლოდ მე უნდა დავიმარხო
 გულში ჩემი შურის ძიება: ჩემი დამარცხება, ჩემი სიწ-
 ცხული.... ესლა უნდა გულში ტანჯვთ და შირსედ ღი-
 შილით მივეკებო იმათ და მიუღოცო ბედნიერება!... რა!
 თუ რაოდ დღე აღრე მტოდნოდა იმათი მომზადება
 საჭურის წეროდ, მე ამ დღემდინ არ მოვასწეებინებდი
 იმათ. აქამდინ გიგოს შევაძულებდი კვვესა.— მე მოვიწ-
 ვეგდი კვვეს ჩემს ხახლში, დავმალადი იქ ერთს ვმწულს
 კაცსა, მეკე მიხეყს მოვიგონებდი კარსედ გამოსვლისას
 და დაუკუტი კარებსა. შემდგომ გიგოს მივსტემდი სხ-

ლის გასაღებსა, ენახა თავისი საყუარელი, სხუა კაცთან ჩახუტული... კეკეს ფიცი აღარ გაუვიდოდა. მაშინ გიგო აუტილებლივ ჩემი იქნებოდა... მაგრამ გიგო ძვირი კაცია; იქნება ფულის გულისათვის ირთამდეს კეკესა? ამბობენ, მითომ ბიძას უანდერძებია კეკესათვის ხუთასი თუმანი. მეც რომ მიქონოდა ამდენი ფული, იქნება მე ვყოფილავივ კეკეს ალაგსა. მაგრამ მე ნახევარიც არა მაქვს... ოჲ, სიმდიდრე, სიმდიდრე! შენ დაგდევს უკან ყოველი ქუჩუნიერი ბედნიერება! შენ გიჭირამს კელში სიყვარულიცა და სიმძულვარცა. ეს არის საკრწქლი, წათა მდევნის ესრეთის დატინვით ჩემი უწყალო ბედი? წათ ამომარჩია ჩემმა ბოროტმა ბედმა კეკეს მოსართავად?—ნუ თუ ჩემს სატანჯავად მე უნდა დაუმაგრო იმას გულში ეს აღმასის ქინძის თავი, მე ჩამოვაფარო ეს შიბბადე შირზედ?... ჯერ არ დაესრულებინა ანას ეს ფიქრები, როგორც მოესმა ფეხის ხმა კეკესი.

—ანაჯან, საყუარელო ანაჯან! რა ბედნიერი ვარ! ჩემი გიგო ესლავ მოვა. ნახე, რომელი საათია?—ჩუქს ჩქარა მოგვიხდება ეკელესიაში წასვლა.

—გიცი.

—ოჲ, საყუარელო ანაჯან! განაგრძელა კეკემ აღტატებით: რა სასიამოვნო დღე არის, როდესაც მიიღებ გვარს იმ კაცისას, რომელსაც შენს გულს აძლევ! რა სახით მიუჭარს მე ჩემი გიგო? გათქმული სახელი, სიღამაზე, ნიჭი, კეთილშობილება—ყოველი შეერთებული არის იმასში... არა, ჩემო ანა?

—მართალია, ძლივ წარმოჭსთქო ანამ.

— და რა დიდგულისათა ხარ, განაგრძელებს უწყალოდ კეპეში, რა ანა იცოდნა, რომ ყოველი იმისი სიტუაცია ჰგონიანდა ანას გულსა, რა დიდგულისათა, რომ კაცი, რომელსაც ნატრობენ ყოველნი ჩუქნი თეატრის ქაღნი, ჩემი ქმარი უნდა იყოს. უნდა მარტო მე შეკუთვნოდე; იმისი ხელი უნდა იყოს ჩემს გულთან, ის უნდა იყოს ჩემი ვიფარეკელი, ჩამი საუნჯე, ჩემი მშუქნიერება, ჩემი მტრუჭლი... გესმის, ანა, ჩემი ამზარტანება, ჩემი ბედნიერება?

— მესმის. ცივად უბახუხა ანამ და ჩაყვანა ადმონიჭა.

— მოკა დღე. როდესაც შენც, ჩემო საყურადლო ანა, გამოქსცდი ამ ხეტარებას, რომელსაც ანა შეედარება რა ქუჭყანაზედ.—

— მართლად ამბობ?

— განა ეჭვ ანის რამა აქა? განა ბედნიერება მარტო ჩემთვის ანის გაჩენილი?

— ბედნიერება იმათთვის ანის სსამოვნო, ვისაც ბეჭი უბედურება გამოუვლია, უთხრა ანამ: შენ შენს სიტუაციაში რამდენიმე დღე მწუხარებისა არ გინახავს, წარმატება აგიძლეს თანა, როდესაც შემოხუჭლი თეატრში ხალხი და ყოველი დიდგატობა კელებს იმტუჩევენ ბეჭის ტაშის გუჩითა, როდესაც შენ ენას ადრავ ხოლმე... მაშასადამე შენთვის ბედნიერება არ ანის ახალი ანბავი... თუქმის გახეთებიცა, რომელნიც ესრედ იშუათად გამოიმეტებენ რასმეს კარგსა სხუსათვის, განაგრძელებენ ხოლმე აღტაცებით შენს ქებასა...

— ეგ მართლად, მაგრამ... იცნ რა გითხრა, ანა?

ყოველი აღწერილი შენგან ნეტაკება რომ ერთად შეკრიბო, ეგენი მაინც არა იქმნებათა იმ ბედნიერებასთან, რომელსაც მე ვეძებ, რომლისაც იმედი მაქვს... მაგრამ ეს საიდუმლოდ უნდა დარჩეს შენთან საღამომდინ.

— ეგ რაღა ახალი ბედნიერება?

— იცი რა, ანაკ, ბედნიერება, რომელსაც ქალი ნარნარის გულისთ რაცნამს უმაღლესს ყოველისა ქრისტეანაზედ, მდგომარეობს ამაში, რომელსაც იგი დაწმუნებული არის რომ იმ კაცსაც ნამდვილად უყუარს მხოლოდ ის ქალი, მარტო, უშემწეოდ რისამე... გესმის?

— მესმის. მაგაზედ რაღა გამოცდა და შემოწმება გინდა. ყველამ ვიცით, რომ გიგოს უყვარხარ მხოლოდ შენ და არა შენი ვითოევი.

— მაინც უნდა კიდევ გამოვსცადო და დაწმუნებით შევიტყო.

რაღაც საიდუმლო აზრმა განიზბინა ახას თვითების სიბნელეში და რაღაც სხივმა იმედისამ განივლია იმის გულში. —

— ჭკვანი ქალი ბედნიერებას არ გამოჰსცადის, უთხრა ანამ, ჭსჩანს შენ არასოდეს უბედურება სიყვარულში არ გამოგივლია და გინდა, რომ ახრდილიც არ დანიახო.

— მართალია, უთხრა კეკემ, ჯერ მე უბედურებისა არა ვიცინო. ეგ კარგად მომაგონე. ამ სიხარულში მყოფისა მე უეჭუჭლად უნდა მიმუბამნა ძუჭლებურ ჩუჭულებისათვის.

— ძუჭლ ხალხს განა რა ჩუჭულება ჭკონია? ჭკითხა ანამ.

—აი რა სტოდნიათ, როდესაც ბედნიერება ვისიმე უოფილას განგრძობებითი: მაშინ შიშისაგან, რომ ეს ბედნიერება უეცრად არ შესწდეს ავი სულისაგან, ანუ თვალი არა ჰქონას, ის გადააგდებდა ხოლმე წყალში ანუ სღვაში რქროს ბეჭედსა.— მეც მინდა ისე მოვიქცე.

—შენ ბედნიერება ჭკუიდგანა გშლის.—

კეკე მას არ გაჰსცა, და მსწრაფლად განკრდა ბაღკონსედ, რომელიც გარდაკიდებული იყო შტეჭარსედ.— იგი გარდაკვიდა ბაღკონის ნაპირს წელადმდე და თითიდან წაიძრო რქროს ბეჭედი და წყალში გარდააგდო.— ამ დროს, შემოვიდა ოთახში გიგო.

კეკე! შეჭყრას მან შეშინებულმა: რასა შტეები მანდა?

—რასაცა ხედამთ: მე მეტად ბედნიერი ვარ და რქროს ბეჭედი შეეჭსწირე წელის დედაფალას ჩუჭკულებისამებრ ძუჭლთა.—

—რა ტუტუტობას! ისე გადაშეკბულ იყავ ბაღკონიდგან, რომ მე გული გამიხეთქე... ნუ თუ ერწმუნები მაგისთანა ზღაპრებს?

—ძომიტევე, ჩემო გიგო; ბედნიერება ჭყოფს ადამიანსა ამაოდ მოწმუნედ. მე ასე ბედნიერი ვარ, რომ მინდოდდა...

—შენ უოკელთვს ბედნიერი იქმნები ჩემთან.—

ამ თქმასედ ანას მოაწვა გულსედ სისხლი; იგი იტანჯებოდა გამოუთქმელად და რაღაც მიზეზი მოიგონა კარსედ გამოსვლისათვს.—

—გმადლობ, ჩემო ანავ, უთხრა ჩემათ კეკემ: რომ მარტო მიტევებ გიგოსთან. ეხლა კარგი დრო არის, რომ

გამოუხატადო, წინააღმდეგად წყნარ გუბნებოდი; მე შევიტყობ
გარდაწვეტილ სიტყვებს ჩემის ბედისას. დღეს საღა-
მობზედ ყოველს განცობებ შენცა.

— კიდევ წამდენიმე საათი, უთხრა გიგამ თავის
მშტნისთვის საცოლოსა, რა მიახლოვდა მას: კიდევ წამ-
დენიმე საათი—და ჩუქნი ტკბილი სიყუარული განდიქ-
ცევს სამოთხედ.

— ოჰ, გიგამ! თუ იტოვებ რა ტახტზედ გიგამის ჩემ-
თვის კვ წამდენიმე საათი?

— რათა? რა გაქვს სატანჯუნი და საფიქრებელი?

— გამოგონე, გიგამ? ჩუქობს ეხლა ყოველივე იტოვებ.
ჩუქნის განხილვისა და ჩუქულებისა მებრ...

— დეკორა დიდებულა! შენ მგონია, განხილვისა
მიზნებზედ ღაზანაკისა...

— ჩუქნის განხილვისა და ჩუქულებისა მებრ, ცოლმა
უნდა მიუტანოს თავის ქმარსა თვისი თავისუფლების
თვისისა.

— მეტე?

— მეტე ესა, რამ ჩემი მზითვენი... რამეღვი
შევიტყვა...

— რა დროს ღაზანაკისა მზითვენი. განა არ ვიც
წინა გაქვს! შენმა ბიძამ რესტორმმა განიღებდა ხუთას
თუმანი. ეს ხომ ნათქვამი კიდევ ყოფილა, კიდევ არა
ყველამაც იცინა და კიდევ მოჭსწყინდათ მაგასზედ ღაზანაკისა.
ეს მეც ვიცი და შენცა.

— კიდევ კარგად უნდა მოვიღაზანაკოთ ჩემს მზითვე-
ნიზედ, დაწინაურებით სიტყვა კვამ.

—თუ ღმერთი გწამს, კაკე!...

—უფრო მამიკდე, გოგო...

—აბა...

—გუუბნები მონისმინე.

—აბა შეტეი, ან შინდა უკვიგონო რამ.—

—შე შინდა გითხრა....

—ჭარგი, ქსთქ.

—ხუთასი თუმანი, ნანადურობი ჩემის ბიძისგან...

—ქო. რა აბის?

—საკურჭელი კაცი იყო ბიძა ჩემი რუსტომი....

—გაცი; ქსწორეთ გიყვი იყო, და ვინ ან იცის ეგა!

—მართალია... რუსტომამ დაუტოვა ჩემთვის ხუთასი

თუმანი ფული, მაგრამ ერთის პირობით...

—რა პირობით! ნუ მტანჯამ, ქსთქ.

ჩემს საცაჯის ბიძის ანდრეშში დაუწოდა, რომ მე

ვეღარ მივიღებ იმ ფულსა, თუ რომ...

—თუ რომ რა?...

—თუ რომ აღესმე ქმარს შევიტყვი.

—რას ანობ!

—ესრეთ, რომ, განაგრძელებ კაკემ შრილფარის ხმით:

ესრეთ რომ ამ წამს მე მაქვს ის ხუთასი თუმანი; მა-

გრამ ერთის საათის შემდეგ, რა კაკლესიიდან გამავალ

შენს ცოლად, მე აღარ ვეჩნება... ახლა ეს მაწუხებს

მე, საცოდავი კაკე ეგრეთვე ვშუქნივრად გეჩუქნება

თუაღში, თუ აბი? ეგრეთვე ღიწნი იქნება შენის მუ-

ღლეობის ტარებისა თუ აბა?

—უფრო ვშუქნივრი, უფრო ღიწნი იქნება! შეჭევრა

გიგომა. გეუბნები უფრო უკეთესი და უფრო ღირსი, და ჩემი კვეთი ისევ ჩემ კვეთად დარჩება.

—გზადლობ შენ, დმეტო! გადადობ, რომ მომეცი კგოდენი ღონე აღსასრულებლად ამა გამოცდილები! ჭსოქჩა კვეთი თავისთვის.

—ჩემო კვეთიწიფე! ჩემო საუჭარსლო გიგო! უთხრა კვეთი: მე ვიყავ ჩუჭულებრივი გამოუსვლელი ქალი, შენ შეგიუჭარდი მე, და ყოველთა ქალთა შერთ ჩემი ბედნიერება; მე ვიყავი საწყალი, უთქმელი და გაუბედავი აკტრისი; შენ შეგიუჭარდი, და შევესუვლად გუღში ამგონოცრცხლი და შევიქმენ გამჩენილი... ტფილისში აღარავინ არის, რომ აღტაცებით არ წარმოხსოვდეს ჩემს სახელს... მაგრამ შენი ცოლად შეყოფა არის მხოლოდ ნამდვილი ბედნიერება ჩემი. რაც ესაა შენა ჭსოქჩა, მე კგ საუგუნეთა მხდის შენს მოკვლად... ესაა საუგუნედ შენი მონა ვარ... მომისმინე კიდე, გიგოჯან! თუ რომ დღესვე მოგატყუო შენა—მაშინ ნუ მამკლამ... არა, ეს იქმნება მეტად დიდი მოწყალება ჩემთვის... მაშინ შემიკარ კვეთი, გადამზარსე თმა და წამიყვასე იმ სასარკელს სახლში, ხადაც მივდიოდით ხოლმე გიყუბის რილის სასწავლებლად ყოველთჯ, როდესაც უნდა წარმოგვედგინა ხოლმე თეატრში უძლილი ტანოკ და ვანტანგი... დიალ, დიალ! თუ რომ ან ფიქრად ჩავიდო მე შენი დალატი, წამათრე ნავთლუხში, გიყუბის სახლში. გეფიცები, მე არ გიწინაადმეგო, და როდესაც დამსხმენ ეინულის წყალს თავზედა და ტანზედა, მე ვიტყვ: «ახია შენზედა, კგრე უნდა!» მაგრამ არა, ჩემო გიგო, არაოდეს ფიქრად

ან მომივს შენი მოტყუება: ყოველთვის შეუჭარბება... ოჲ, რა დიდ სულოვანი ხარ, რომ ჩემსედა ჯუხარს იწერ უზითოვად... უფრო ცუდი შენთვის: ჩემი ტანისამოსის სუიდეგ და სხუა და სხუა ახალ მოდის წამოსასხმელები შესუსტებენ შენს ჯიბეს; შენი მშუტნიერი ბრლიანტის ბეჭდები გადმოკლენ ჩემს თითებზედ.

გიგომ ვერ მოითმინა ეს ადგუნებული გამოთქმა სიყუარულით! მან გარდასჯა გვეს გისერში გელი და დაუწყო გოცნა.

ანა, ანა! რათ მინდა ბრლიანტები! ჭსოქუა გვეს: ეს გოცნა, ეს დაუბოლოებული გოცნა—ესენი ანთან უძრფესესნი ბრლიანტნი, რომელითაც ქალი მშუტნიდება.

როდესაც ეს ადგუნობილი სხივი დაჭსტხტა გვეს ღამაზ შუბლზედა, მაშინ გიგომ უთხრა:

—უძრფესესო სულა! ეგ ვეკვას კარგია, მაგრამ ნება მომეცა წავიდე რამდენსამე მინუტს შინა მოგამზადო ყოველი საქრწინოდ.

წადი, უთხრა გვეს, და ესეც გქონდეს გუნებაში, გიგოჯან, რომ ყოველი ჩემი სიტყვასწის წაში შენის სიამოვნებისათვის შექმნება შემოწინული; ყოველთვის შენს თვალში და წარბში ვიქმნები მათეულებელი, და გვედები რომ ჩემის სიყუარულით დაგავიწყო სულელები ანდერძი ბედი ჩემისა.—ესლაგი წადი, და დაახლოვე წაში ჩუტნის ბედნიერებისა.—

ნეტა ანის ვინმე ქუტყანასედა კაცო გიგოზედ უკეთესი? ჭსოქუა გვეს, როდესაც თვისის ხმა ბედნიერის საქმრისი ადარ მოისმოდა ვიბეზედა.—ნეტა ანის სადმე

მეორე გული მაგასედ კეთილშობილი? ოჰ! რა კარგად ვსჯენ, რომ ჩემი ბეჭედი მტყუარში ჩავაგდე!

კარი გაიღო შევიდა ანა.

— ჩქარა, ჩქარა. ანა, საეჭარელო მეგობარო! მოდი გამიყავი სისარული: ეს ტურთი მეტად მიმივა მარტო ჩემთვის. ყური მომიგდე: მე იმას ყოველი უთხარ, ყოველი... მე მიხდოდა საღამოსედ შეტქო შენთვის ეს საიდუმლო; მაგრამ, მოთმინება გამომეღვივა საღამომდინ; ესლავე შეიტყე.

— არა მიხდარა შეეიტყო.

— არ გადა?

— არა.

— რა დამართვა? ხომ არა მოხდარა? მათა ხარ კერე აღრეული? აღამიანს აღარა ჰგეუხარ?...

— კეკე, უთხარ ყრუის ხმით ანნამ: კეკე, შენ გინდოდა გეტქო ჩემთვის საიდუმლო .. ნება მომეცე ჯერ მე გითხარა ჩემი საიდუმლო.

— შენცა გაქქეს საიდუმლო? შენ რაღათ ინახამდი აქამდინ.

— მაქქეს. ამასედ აღრე არ შეიძლებოდა შეტქო. ასლას შეიტყე: ისი, რომელიც შენ გიყუარს....

— მეც?

— ისი, რომელიც შენ გიყუარს... აღმოფუნა გაყუინდა ყელში ანნასა: აღარა ჰქონდა ძალა განეგრძელებინს სიტყუას....

— ის რა. ხომ ცუდი არა შეგიტყვა რა გიგოზედ? სხუა ცუდი ხომ არა ჰყავს იმას? ჰკითხა კეკემ შიშით

და კანკალით.

—აბა.

—მაშ რაღა? თქვ, ჩქარა გაათავე!

—ვათავებ. ისი, რომელიც შენ გიუჭარს... მეც მიუჭარს გაგიუბით, გონება შეშლით!

—როგორ? მე არასოდეს არ შემომცნევია... არც შენ გითქამს რომდისმე! განა რომდის ჩაგვიარდა სიუჭარულად გიგოსადმი?... მუტე იმასაც უუჭარსარ? რა, ღმერთო! ეს რა ტყცხლია!...

—იყო წამი—ერთი წამი, რომდისაც მე იმედი მქონდა. მე შეგონა, რომ გიგო ირყეოდა ჩემსა და შენს სიუჭარულსა შორის, რომ ის მზათ იყო მე ამოგეჩიიე. ამ იმედმა, დამღუჭა მე, ესლა მივხვდი, მაგრამ რაღა დროს, რომ ჩემის დადეკნებით იგი ჭიარამდა თავის სიუჭარულს შეხდამი... შენ მომტაცე იმისი გული. წარმოიდგინე ჩემი ტანჯუა, რომდისაც შენც მე ამომჩიე შესაიდუმლედ შენის სიუჭარულისა გიგოსადმი.... წელიწადნი ამ ა ტანჯუსანი დღეობით არ ითვლებიან, არამედ საუგუნოებით..

—რა, ანა, საყწალო ანა! შესმის შენი ტანჯუა, მესმის შენი გულის მდგომარეობა!..

—ფოკელო შენგან ნათქუამი სიტყუა გიგოსად ჭიუჯეთლს ხანჯალსავით ჩემს გულს! განაგრძელო ანამ.—

—ანნავ, ანნავ! რატო მაშინ არა მითხარირა?—

—ესლა შენმა ბედნიერებამ უკუჩქ ალაგსო საწყაო: გული განმიგმირა... მელამს სიუჭარული... კელარ დამადაყუფელში მომანწა ..

—საბრალლო ანა! არ ვიცი რა გითხრა, რით მოგოგ

გული.

—ბატუა კიდევაც: შენი ბედნიერება მტანჯავს. ვშუქს, მახორცტებს....

—ღმერთო ჩემო! ამბობდა კაკე: რას სიტყუქებით გაუშრო მე ამას თქალები, რით შეუმსუბუქო მე ამას მწუხარება? რით ვანუგეშო?—

—ნუ გებრალბები... გესმის, კაკე? არ მინდა შენი შებრალბა, მე მინდა რომ შენგან წყენა რამ მომავგონდეს, მეტ მქონდეს მიზეზი შენის შეუბრალბლობისა, შენის შურის ძიებისა.

—ოჰ, ღმერთო, ღმერთო! წუწუნებდა კაკე.

—მეორეთ კიდევ გთხოვ, კაკე ნუ ჰსწუხარ ჩემთვის.

—როგორ არ უნდა შევსწუხდე, რას გბედავ ეგრე უბედურად ჩემსგამო...

—მეწმუნე შეინახე შენთვის ეგ სიბრალული და გამოიშვ წავიდე. მე წავალ, უკუქალად წავალ.

—სად?

—ჯანახას, ჩემს სამშობლოში... საიდგანაც მოვთრეულვარ ჩემს საუბედურად... ამსთანავე, მე ეჭვრძნობ, რომ დიდხანს აღარ გამეუჭბას სიტოცხლე: წელული სასიგუდილოა... ყველას მომიტყაუბე, განა ჩემო კაკე?

—მოგიტყაუბე?... მაშინ, როდესაც მე მოვსწვალ შენი უმანკო გული!... მოდე ერთი მოგეხურო, მოგეკრას მავ გულზედ, ჩემო კეთილო ანავ!

ანა ცდილობდა განთავისუფლებულიყო მონუჭებისგან. იმ დროს შემოვიდა ოთახში უცნობი კაცი, მიაჩთო წიგნი კაკეს და მსწრაფლად გაბრუნდა.

რადღაც მწუხარეს წიგნათ გრძნობით გახსნა საჩქაროთ
გვერდს ეს წიგნი.

ვიდრე გვერდ კითხულობდა წერილსა, ანას სახე იტრეფე-
ბოდა და გამოხატავდა მოუსურსებლობას, შიშსა, დაბალ-
სუფობასა, პირმოთხეობასა, და სირცხულსა.

«მოწყალეო კელმწიფავ! კითხულობდა გვერდ ხმა მადლსა:
უფალი გიგო იმეოფება ამ წამს ჩემთან. ამან მაცნობა
გარემოება ანდერძისაგამო თქუძნის განსურსებულის ბი-
ძისა, იმ უმად გიგოს მამაც აქ დაესწრო, გიგოს იმედი
ჭქონდა, რომ მამა მისი კეთილი გაცია და ჯუძარის წერის
ნებას მიჭსტემდა შენზედ უფულოთაც; მაგრამ ეს იმედი
სრულიად გადუწდა და ჯუძრით აღარ იტის რა ქნას. მა-
მა ემოქრება გიგოს, თუ ჯუძარს დაიწრო, ჩემის მეძ-
კვდრეობიდანაც კელს აგადებინებო; დაგწვეული და ში-
ნიდგან გაგადგებ, როგორც უჩნს შუქსაო. დიდხასს
ებრძოდა გიგო ხან სურსწით ხან ტრემლით ხან გაჯავრე-
ბით, მაგრამ გვერდ ფრით ვერ დაიყოლია ჯიუტი მამა თა-
ვის ნებაზედ. ამისათჳს მე, როგორც გულისთადი და
ყოელის მესაიდუმლე მეგობარი გიგოსი, ვაღად ვრაცხამ
გაცნობო თქუძნ, რომ ქორწინება თქუძნი გიგოსთან შე-
უძლებელი საქმეა, გიგომ თუთონ მომანდო გაცნობო
ეს შესაწუხარი და უსიამოვნო გარემოება. მაქუძს პატივი
დავითე თქუძნს უმორჩილეს მოსამსახურედ.

შ... ს... ვი.

— რა! შეჭყურა ანნამ: ეს რა უდუმერთობაა! გინ იფიქ-
რებდა გიგოსაგან!...

კეკე დაშთა კელში წიგნით გაცეებული, გაყუთლებული, ბოლფს თითქოს მოკეო გონსედ და უთხრა შტკიცის ხმით.

—ანა, მომეტი ჰიხბადე.

—შენი ჰიხბადე?

—ჰო, ხემი საქოწინო ჰიხბადე.

—რა გინდა უეო?

—აქ მომეტი.—

კეკემ გაიმაგრა ჰიხბადე თავსედ.

—ესლან ანა, მომეტი გრკვანი.

—მითხარ მანტ...

—მომეტი გრკვანი, შეუტია კეკემ.

ანამ თრთოლჳით მიწოდან გრკვანი, რომელიც კეკემ თავსე დაიდგა.

—მაჲე თაიგული, რომელიც მომიტანა გიგომ.

ხომ არ გავიყდა? ჰკითხვად თავის თავს ანა, ფეწმი-ნდილი მოწამე ამა სხიდუმლო სხნილკვალისა.

—გეგედრები, კეკეჲან, მითხარ მე...

კეკემ ჰანუხი ანა მიჰსტარა; მან გაიმაგრა გულსედ თაიგული და შემდეგ წარმოსთქო ნარნანის ხმით, რომელიც გულადმდე ჰსწედებოდა:

—ანა, ანა! მოდი გაკოცო.

კეკემ მიიგრა ანა გულსედ გრმნობით და შემდეგ მეწცხლივით გავარდა ბალკონსედ. ანამ ძლივს მოასწრო დამახება: «სად მიხუდა?» და კეკე კიდევ იდგა ბალკონის წვერში და შემოაჰსძახა: «მივდივარ ბეჭდის მოსანახვად შტკეარში.» ამა სიტუჲსებით იგი გადავარდა მდინარეში...

ვრცელს შიშანს მინდობდა ჰსჩანან რა პირად თუ-
ნად გააღესილნი და გრძელად გაწოლილნი შენობები, მა-
ღალის ოთახებითა. ყოველს ოთახსა აქუს რკინის წვრი-
ლი თიანჯრები, ჩამოფარებული ფარდებითა. ეს არის
სახლი ავანტურებისა და გიჟებისა—ნავთლესში. შიშანს
მინდობდა რაინი კაცნი იუწუნენ წამოწოლილნი და ჰქონ-
დათ შემდგომი ღაზანკაი:

—მაშ ეგრე ამბობ, საყუარულო სოსიგო, რამ იმას
ეცო საქარწინო ტანისამოსი, რადესაც ის ამოათრის
წელიდგან ძუჭლს ხიდთანა?

—დაად, საქარწინო ტანისამოსი ეცო; თუთრი ატლას-
სის კაბა, თუთრი ატლასის პირბადე, თუთრი ატლასის
ბაშმაკები, ბრილიანტის ბეჭდები და საყურები; გულზე-
დაც ვარდის თაიგული გამაგრებული...
—და კერა უბოკესრად ქალადი, რამელითაც შესაძლე-
ბელი ყოფილიყო გაეგოთ, ან გისი შჯლია, ან ვინ არიან
იმისი საქრმო და ნათესავნი?

—კერა უბოგნესრად, და კერც გაიგეს მიზეზი ამის-
თანა გაბედულობისა, ამიტომ რამ საწყადი სრულებით
შეშლილ იყო ჭკუასუად.

—იქნება ქმარს უცემია და იმიტომ ქალს გამოუყე-
ტების თავი? სთქუნს მეორე კაცმა თომამ.

—რას ანობ? ქარწინების დღესა ჰსცემდა?—

—მართლა, მართლა თუ ცუმა უნდოდა, მეორეს დღემ-
დის მაინც მოითმენდა.

ჩუჭნმა ექიმებმა ბევრი გამოკვითხეს, მაგრამ კერა გა-
იგესრა. ანობუნ, ძნელია იმ ქალის გამოფხინდება და
მოგონება წარსულს საქმესუად.

გუშინ, ერთი საათი მეტი ვლავარაკობდი იმასთან, აგერ აიქ, იმის სენაკთან, უთხრა თამამ.

— მე რე?

— მე შენგანა, რომ ის სრულ ჭკუასეუდ არის, რომ გეცხე მე და შენა.

— დმერთმა ქნას!

— თუ რომ ის უკათობა არა ქქონდეს, შიშბადის აუხსნელობისა და კიდევ სულ თავის სანუარელს ყვავილებზედ არ ლავარაკობდეს, კაცი სრულებით ვერ იფიქრებს, რომ ის უნდა შეშლილი იყოს... ბოლნიციის სმოტრიტელმა ბძანა, რომ ცაც უნდა დარი იყოს, ნება მიეცით ისეირნოს, ხან ბაღში, ხან მინდორზედა... ამ დროს შემოსავლის კარებიდგან მათ მოკვამათ ზარის რეკა.

— დღეს მიღების დღე არის. სტუმრები მოკვივლენ. მაგრამ შავი ჰაკობა არა ქსნას, ერთობა ახალი შემლილი მდგომარი არ მოკვდის დღეს... მინახვება უნდა იყვნენ ესენი. ხედავ, რა კახტურის ფაიტონით მოსულან?

— ცხენებს შეხედე! ქსწორეთ არაბის ჯინშისანი არიან. —

მნახვით მოკვლათ მოთმინება მათ ლავარაკში და მეორეთ დაქსწივს ზარსა.

— მოკვივართ, მოკვივართ! დაუძახეს ჩუგანმა სტორიუებმა და იმავე დაყოვნებით და გულგრილობით გაუღეს კარები.

ჭაუტონიდან გადმოხდნენ კაცი და ქალი.

— რა ხელა ირჯებით სანუარელნო!

— ცოტა გზაკი ან ანის, დაღოცვილო, იქიდგან აქა...

— გელან მიცანი, სოსიეო!... შენი გიგო დაგაუიწყდა? რამელიც...

— ოჰ, ბატონო გიგო! თქუშნა ბძანდებით!... თომავ, შენ მაინც რეგორ ვერ იტან ბატონი, რამელიც ესრე სშირად მობძანდებოდა ხოლმე გიუების სანახუად... მაგ-რამ ეს ქალი ვინა ბძანდება...

— სოსიეო განკურებოთ უუუტებდა ქალსა, რამელიც დაჭყრდომოდა მკლავსედ გიგოსა.

— რა ნახე, სოსიეო? რას განტყუებულებან? ჭკითხა გიგომ.

— იმასა, ბატონო, რომ ვერა გხედამ იმ ქალსა, რამელიც შენთან მობოდა ხოლმე სანახუებლად ჩუშნის გიუებისა, რამელიც ისეთი ღამაზი იყო, კეთილი, მშუდი...

— ამ სიტუაშნოსედ ქალსაც და გაყსაც აემღვრით გუიი, რამელიც მეტად ეტუობოდათ სახესედ. ქალმა კიდევ შექქმნა მოძრობა წასახუელად უკანგე; მაგრამ გიგომ დაიჭირა.

— ადარ ანის ის ქალი, აღმოხვრით უთხრა გიგომ ჩუმათ სოსიეოსა.

— რეგორ? განა მოკუდა?

— ჰო.

— ოჰ! ღმერთო ჩემო! რას მიბძანებ!

— აგერ ნახეარ წელიწადი მოდის, რაც ადარ ანის.

— რა უბედურებაა! ოჰ, რა უბედურებაა! ნეტავი გიუებუიყო მაინცა: აქ მოიყვანდნენ, კარგათ მაინც მოუვლიდით ჩუშნა.

ლამპაკის გამოსატყუელად გიგომა ჭკითხა:

— გუასთ ვინმე ესლა იმისთანა განსხვავებული ხასიათის გიუები, რომელნიც დიწსნი იუწენ ჩუწნის უუწადლებისა?

— აჩა, სრულებით აჩ აჩიან. მეწმუნეთ, ხაღხი დღითი დღე ჭკვანდებს: ჭსწორეთ საკვრეჭლია! იცით რა მაგასსენათ? მას აქეთ, რაც უშლიან ზოლიტიკასედ ლამაზკას, გიუები დანოტაუნენ. მაინცკი რასაკვრეჭლია, ბეკრი იზოკუბიან კიდევ ზოლიტიკის გიუები; მაგრამ უწინდელივით აღარა... ქალადის. თამაშობისაგანკი ბეკრი, ძალიან ბეკრი...

ამ დროს მოესმათ ოთახებიდან დამძახებული წაწის ხმა.

— ვითხოვთ ბოდიშს! საჩქაროთ წამოსთქექს სტოროკოუმს: კუქძახიან.

— წადით, წადით, მეგობარნო! ჰე გზა ვიცი, უთხრა გიგომ.

როდესაც ჩუწნი ქალი და კაცი მართლ დაჩჩნენ მწანეზედ, ანამ უთხრა გიგოს:

— სტოროკომა აგიშალა წულუდი.

— იმას ახსომს ისევე საცოდავი კიკი!

— გეტყობათ, მაშინ ხშირად გიუღია იმასთან აქა.

— ახლა შენთან მოვალ ხშირად. ესლა უნდა ვიფიქროთ მხოლოდ ჩუწნს ხელაუნებაზედ და შემეცნებაზედ, რომლისათვისაც მოკდივართ ხოლმე აქა ხელად. უნდა წამოვადგინოთ შემლიდი, სადაც კინაზი ვორონტოვიც ინებებს მობძახებს სასახლის ხაღხით და დიდის ამაღით.

— დიად, ხელად ყუჭლიერის ზიწუჭლს დღეს. რა სა-

შინელი გამოცდილება აჩის ჩემთვის.—

—სვალ გამოვა ცისკარი შენის გამოჩენისა, ანა.და ცისკარმა, ახალმა ყურნალმა, იქნება თქუას რამა შენსედ ქება...

—შეშინიან, ავად არ გავხდე. გიყი ტასიგონ თამაშობა მეძნელება... კეკეს შემდეგ კერავინ ვერ თამაშობს ამ რთლსა კარგათ.

—შე გეტყვ საიდუმლოს,სად რთგორ უნდა იქმოქმედო.

—თქუენ ავი კიდეც მახსწავლეთ.

—არა, არა... აი აქ, ამ სახლში, მხოლოდ აქ შეგიძლიან შენ ისწავლო, რთგორ დადის გიყი, რთგორ მოქმედობს, რთგორ ღაზარაკობს და რთდესაც სიტყუა და მოქმედება შემოაკლდება, რთგორ გამოსთქუამს ხოლმე შესედულებით, რთმელშიაც თუთქმის ყოველთვის შეერთდებიან უკანასკნელნი სხივნი დაბნელებულის გონებისა.. შენ უნდა თვალი და ყური ადევნო... ამაში მდგომარეობს სრული კვლავება აკტორისა.—ესენი უცხოდ იცოდა საწყალმა კეკემ.

ამ სახელის მოგონებასედ გიგო ჩათიქრდა და დანადგლიანდა; მივიდა და მიჰდა დაბალს სვამსედ და დაცქერა თუალი დედამიწას. რამდენსამე წამს იყო ამ მდგომარეობაში; მაგრამ, თუთქმის რაღაც მოაგონდაო, მან მსწაფლად შემოიბერტუა ეს მწუნარე ფიქრები და წარმოდგა.

—დრო აჩის შეუდგეთ ჩუენს საქმეს, აი მოდიან ორნი გიყნი.

მართლაც, მათ მიუახლოვდნენ უსწომამსწორის სიარულით კაცი და ქალი, რთმელნიც ღა-

შინაკობდნენ გაჯგულებულის ხმითა:

კაცი. რა მშენიერი დარია დღესა.

ქალი. შენ ამას უწოდებ მშენიერ დარად?

კაცი. ნუ თუ მშენიერი არ არის? ასე თბილას!

ქალი. მეგი ძალიანა შციფა.

კაცი. გარწმუნებ, სიცხისაგან ველარ ამომისუნთქამს.

ქალი. მე გუებნები, რომ სრულებით ვიყინები.

კაცი. სჯობს დარხედ აღარ ვილაშინაკეთ, ჩემო საყურადღო, თუ ეტყე წინააღმდეგათ გებრძნება ჩემო ნათქვამი.

ქალი. რატომ. სჯობს განკავრძელოთ ეს ლაშინაკი; წათა გუყინს წინააღმდეგობა, თუ შართალი ხარ...

კაცი. შენი ნებაა.— თუ რომ ესრეთს სითბობას დაიჭერს, მაისში მოგვესწრობა მწუხანე ღობიო და კიტრები.

ქალი. აი მოიგონა! მწუხანე ღობიო შემოდის მხოლოდ თიბათვეში.

კაცი. მაისში.

ქალი. თიბათვეში.

კაცი. მაისში, მაისში, მაისში!

ქალი. თიბათვეში, თიბათვეში, თიბათვეში!—

გიგომ წაუჩუჩრუღა ანას: შეშენიე ყურადღებით: ამათი სიგიჟე წამომდგარა წინააღმდეგობისაგან, ამ გუარის გიჟების ხასიათი არის: გუხანე სიტყუქები, დარცნვითი შეხედა, ჩქარი სიარული, გაწყურტილი მოძრობა, და დაჟინება რისამე.—

—წაუიღეთ შინ! უთხრა ანამ: მე შეშინიან ამ გიჟებისა.

—რას გვიმენ, უთხრა გიგომ: სჩანს უგნებელი გიჟ-

ნი არიან, რომ გამოუშვით კარზედ... მაგრამ აკერ მოეფარნენ კიდეც—სახლში შევიდნენ.—

ამ დროს მოვიდა მათთან თომა და უთხრა:

—ბატონო გიგო! მე მოვასსენე სმოტრიტელსა თქუჩნი ვინაობა და მიხეზი, რისათვისაც გარჯილხართ. ის შეჭსწუხდა, რომ დღეს ექიმები აქ არიან და გიუების გარსედ გამოეყანა არ შეიძლება.—გთხოვთ იმანაც და იმისმა ცოლმაც. ჰატარახანს ეწვევთ ჩაიხედა.

—მადლობა მოახსენე, უთხრა გიგომ: ჩუჩნი იმათ ვერ ვიცნობთ და არც დრო გვაქვს.

—ეხლახან რომ ჩამოიარეს, ქალმა და კაცმა, ისინი არიან.

—ახ! მე ისინი გიჟად შევრაცხე! ჭსთქვა ნახევარ დიმილით გიგომ.

—ჭო იმანაც ხომ ისე ეგონათ! უთხრა თომამ: მე გამოვიკვრდნენ, რათ გამოგიშვა სახლიდანა.. მეტე მე მოვასსენე ვინცა ბძანდებით... ამისათვის ჩაიხედ გთხოვთ...

—დიდი მადლობა მოახსენე. დროება ნებას არ გვაძლევს, თორემ... მშუდობით, თომავ!

—მშუდობით ბძანდებოდეთ!—

ვიდრე განგრძელებოდა ამათი გამოხალმება, გამოჩნდა შენობათა შორის ქალი ვინმე, შიშვად ჩამოთვარებულის მწუხანის შიშბადით, რომელიც ფარულად კვალ და კვალ მიჭსდევდა გიგოს და ანხას —

მასლობელ ავადყოფების სენაკების და გასავლის კარებისა გიგომ იგრძნო, რომ ვიღამაც დაჭკრა მას მხარზედ. გიგო შემოტრიალდა, ატრუთვე ანხა.

— რა გნებავს? ჭკითხა გიგომ ზიწნამოფარებულს ქალსა.

— ესე ჩქარა რათ მისჯალთ? ჭკითხა ქალმა.

— ამიტომ, რომ აქ საქმე აღარა გვაქვსრა: ჩუწნ მოკუელით ავადმყოფების სანახავად.

— ესე იგი, გიუების სანახავად, უთხრა ქალმა ცივად.

— მართალია, უთხრა გიგომ: ჩუწნ გიუების სანახავად მოკუელით; მაგრამ გვთხრეს, რომ სიცხის გამოცხობით დღეს ოთანითგან არავის გამოუშვებენო. და ამისათვის უკანვე მივდივართ ქალაქში.

— მაშასადამე, მეტად ცნობის მოუჭარება გქონათ ხსნათ უცნობი სახე ადამიანისა, რომელნიც მოკლებულნი არიან ბრწინვალეს ღუთიურს გონების ნაშერწყალსა? ჭსთქუა რაღაც სიმწარით ზიწნადიანმა ქალმა, რა ვიაცნია ფეხნი თხსნი სენაკისაკენ.

განკურჩხბულნი გიგო და ანა უნებურად მიჭსდევდნენ მას.

— ჩუწნ აქ არ მოკვსდევართ უბრალოს ცნობის მოუჭარებობისათვის, რომელიც ღირსია კიცხვსა, უთხრა გიგომ.

— ჭოო! წარმოსთქო განგომელებით ზიწნადიანმა ქალმა, მას სხუა მიზეზი გაქვსთ რამა?

— დიად, უთხრა გიგომ: აი რა მიზეზით მოკუელით აქა, მე და ეს ქალი ორნივე აკტორები ვართ ტეატრისა. ხუად უნდა წარმოვადგინოთ ჩუწნ შეშლილი. — ამ წარმოდგენაში არის ქალი გაგიჟებული სუჭარულისაგან; კვინდოდა, რომ ჩუწნს წარმოდგენას ჭქონდად მგზავსე-

ბა ნამდვილისა, და ამიტომ აქ მოკედით სიგიჟის დასასწავლად, შესამცნებელად... ეს ქალი აზირობს შეშლილის ცოლის თამაშობას.

—ოჰ, რა ბედნიერებაა აკტრისობა! წარმოსთქო საჩქაროდ ჩამოთვარებულმა ქალმა: რა კეთილშობილური დანიშნულება არის! აცინებ, ატირებ, აღძვამ ხალხსა... ტაშის კურთთ აქუხებ, მოიუჟან ვარდის წვემას....

—თუ რომ ეგრეთი სურვილი გაქქესთ, უთხრა გიგომი: რატომ არ შეხუდათ აკტრისად?

—თქმა ადვილია, მაგრამ აღსრულება ძნელია, უთხრა ქალმა.

—სურვილი ყოველს დაბრკოლებას დაამარცხებს; მხოლოდ გაბედულება უნდა იქონიოთ.

—ანა მგონია: აკტრისად შემსუფეული პირუჭლად უნდა იყოს ყმაწვილი ქალი, მეორედ ჭქონდეს კარგი კმა, და იყოს ღამაზი, აგრეთუჭ ჭქონდეს ნიჭი.—

—ვგონებ, თქუჭნ არც ერთში ნაკლებულება არ უნდა გქონდესთ.—

—მე ბევრს ნაკლუფუკანებასთან ამპარტავანიცა ვარ. გამოგონია, რომ ერთი აკტრისა არისო ტფილისში, რომელსაც ანა ჭყავს თანასწორი, და რომელიც დედოფლობსო ყოველზედ..

—აკტრისა? საჩქაროდ ჭკითხა ანამ.

—ჭო, ყმაწვილი ქალიაო...

—სახელი არ გითხრეს?

—მითხრეს; ვგონებ იმას ჭქვან...

—ანნა? ჭკითხა ანამ გახარებულმა.

— არა. მგონია კეკე.

— კეკე! განიმეორა დაღონებით ანამ.

— მართალია? ჭკითხა პირბადიანმა ქალმა: როგორც აქებენ, მართლა ღირსია ქებისა?

— სრულებით მართალია უთხრა გიგომ მწუხარებით, რომელიც სახესედაც გამოაჩნდა. — მაგრამ შენი ცანი ცოტა რამ იმისას ემსგავსება; იქნება, რომ ოდესმე იმისი ალაგი დაიჭირო...

ამ სიტყუასთან გიგომ მიიტანა კელი პირბადესთან და უნდოდა აესადა. — საშინელის წივილით ქალმა შეაყენა კელი მისი.

გიგო უკან შესდგა, თითქოს ამ დაკვილებამ შეარყია მისი ტუნი და გული!

— რა მესმის? შეჭყურა მან. — იმ წამს გიგო ემსგავსებოდა გიუსა. სხვა და სხვა თქმითა განილეგებ იმის თავში, მაგრამ მცირედს ხანსა. ანაც განცუფრებულად დაჩა. — რა ცოტად დამშჯდა, გიგომ სთქვა:

— ჩუწნი კეკესედ ვლამარაკობდით... ჭო დიდი აკტრისა იყო; არა ჭყუნდა იმას თანასწორი.

სატანჯავი იყო ანასათუს ღამარაკი კეკესედ, რომელსედაც მესხიერება ჯერეთ გულიდგან არა ჭქონდა ამოფხენილი გიგოსა; მაგრამ ეს ტანჯუა იყო იმისთვის ჯერ მხოლოდ დასაწყისი.

— ჩუწნი ცრემლი მას კვლარ გააცოცხლებს, სთქვა ანამ.

— თქუწნი ცრემლინი?... ეგ რას ნიშნამს? ჭკითხა ჩამოფარებულმა ქალმა.

— ჰო, ჩუქნი ცრემლი... კკკ დიდი ხანია რაც მოკუნდა.

— საწყალი კკკ! ჰსთქუა გიგომ ღრმის აღმოხუროთ.

მწუხანე პირბადე ძლიერად შეირხა ამის ამოხურასკედ, რომელიც ამტკიცებდა, რომ გიგოს ვერ ისევე უყუარდა კკკ.

— დავანებოთ თავი ამ მწუხარებს მოგონებასა, ჰსთქუა ანამ.

დავანებოთ, ჰსთქუა პირბადიანმა, თუ რომ ეგრე გაშფოთებთ თქვენ იმაზედ მოგონება... ხელს რას თამაშობთ თეატრში?

— შეშლილსა, უზასუხა გიგომ, რომელსაც ფიქრი სხუანა ჰქონდა.

— შეშლილსა? დაფიქრებით განიშეორა პირბადიანმა.

— მე უნდა ვითამაშო ვახტანგის როლი და ამ ქალმა შეშლილი ტასიკოსი.

— ვახტანგი და ტასიკო! სთქუა მწუხიანმა, და გარდიგდო ლეჩქის ბოლო მხრებზედა, რომ საღამოს ნიკოს არ გარდაეშალა უეცრად და არ გამოეჩინა სახე მისი — ვახტანგი და ტასიკო! ორნივე გაგიჟებულნი... მაგრამ არა: ვახტანგი ტყუილად იგიჟიანებს თავსა, მაშინ როდესაც მართლ ტასიკო გაგიჟდა ნამდვლად... ტყუილთაგ არ დაუწერია იმის შემთხვევლსა: კაცები ჭუას არ აკლდებიან სიუჟარულისაგან; მხოლოდ საწყალი ქალები.. გონების დაბნელება შეუძლიან მხოლოდ მწუხარებას, ღრმას მწუხარებას, რომელიც მოუათ მოტყუებულის სიუჟარულისაგან. გონება ხომ საჩვე აჩის.

— ნუ თუ ეს ქალი სიუჟარულისაგან აჩის შემცდარი?

წაჭსწერნულა გიგომ ანას, ამის ლაპარაკი, მაკურნებს მე.

— ჰო, დიად განაგრძელებს მწერს ჩამოფარებულმა ქალმა: გონება არის მშუტსნიერი სარკე. ხოლო ლაღატი არის მირტემული ქუჩა იმ სარკეზე; ყოველი ნამტკრუვი ამ მინისა გარდიტევა სარკედ, რომელშიც ჭსჩანს სახე იმ მოღალატესი, და თუაღნი მისნი ყოველგან გღვენინან შენ! გძინამს თუ გღვამს, ის თუაღები არა გშორდებინან. პირუტყლად ჭგვანან კეთილსა, ნარნარსა; მაგრამ აგერ თან და თან მოახლოვდებიან, მოდიან, მოდიან, თუაღი თუაღთან... მერე შეიქმნებიან საშინელები, შეუბრალებლები, სასარკელი!... შეხედეთ, ესლაც მიუყურებენ მე ისე... შეშინიან, შეშინიან!... რაზედ ვლაპარაკობდით ჩუტნა? ..

კარგა ხანმა განულო, ვიდრე ისინი მოეგნენ გონზედ და უპასუხეს; ესრეთ აღძრა ისინი ამ ქალის უეცრად გამოჩენილმა სიგიჟემს!

— ჩუტნ ვლაპარაკობდით ვახტანგზედა და ტასიგოზედ უთხრა გიგომ.

— დიად, დიად! ვახტანგსა და ტასიგოსედ. საუცხოო რელი არის ტასიგოსი. მგონია აკტრისა გამოვა თმა გაშლილი, რქომკედის გვრგვინით თავზედ, სიმღერის თქმით საუჭარველზედ...

— დიად, დიად უპასუხა ანამ,

— არა გნებავსთ მომიზოვოთ დიდი რამ გამოუფიქრებ... თითქმის მოწყალება?

— რაცღი შეგვძლიან, სინარულით; გვიბრძანე. — უთხრა გიგომ.

—მიიღეთ ჩემგან გზგვანი ხჭაღსაღამოსათვის, რადესაც წარმოადგენთ ტასიკოსს... რას იტყვით? ნებას მომცემთ მოგართოთ?

—სინაჩულით, უზასუხა ანნამ, დიდის სინაჩულით. განა გაქვსთ რქომეკედის გზგვანი?

—არა!... მაგრამ იმას ხომ ბრლიანნიკი არ აკეთებს. ჩქვს თუთონ დავწნათ. გნებავთ?... რა! რა კარგი იქმნება!.. ან რა უნდა იმის გაკეთებასა, განაგრძელა შეშლილმა კმაყოფილებით. ჩქვს გვინდა მხოლოდ რქომეკედი; მაგრამ ყვავილებისაგანაც შეიძლება გაკეთდეს. აქაურ ბალებში ბეკრი არის საუკეთესო ყვავილები. თქვენ არ იცით?—რა გეტყვინებთ, მართლაც; ჰირქვლად მოსულხანთ აქა... მე გაგიყვებელი ვარ ყვავილებისათვის. . იმათთან ალერსი, იმათი მოვლა ჩემი ბედნიერებაა, ჩემი სიტყვებია... თქვენ თითონ ნახამთ... რას კანობდით?... ჰო, ჰო! ტასიკოს გზგვანის დასაწნავად საჭირო არის ან რქომეკედი ან ყვავილები... ჰხედამთ, უთვალა აკტორა, იმ სახლის ბოლოს ჰსდგას ერთი ძირი თივა?

—ვხედამ.

—წაბძანდით იქა და ერთი ბლუჯი თივა გამოგლიჯეთ; მე და ეს ქალივი მანამდისინ წაკალთ ჩემს ორანჟერეიაში (ბაღში) და დავკრეფთ ყვავილებსა. წადით ჩქარა წადით. —

—ესლავ, ესლავ.

—თუ ღმერთი გწამს, ჩქარა დაბრუნდი, წაუხერხულა ანამ. გიგოსა: რადგორღაც გული მიშეოთამს, მარტოცა რამ ვრჩები ამასთან.

— რას უმაწვლობ! ნუ თუ გეშინიან მაგისთანა მშჯდის და სუსტის ქალისა?

როდესაც გიგო მოეფარა შენობებს, მწქანე ჩამოფარებულმა ქალმა დაუჭირა ანას კელები, წაიყვანა თავის სენაკისაკენ და უთხრა ალერსით:

— რა ბედნიერი ვარ მე, რომ თქვენ მომდევოთ სანახავად ჩემის ქმნისიერის სამოთხისა. სამუდამოდ შევიხანამ გულში მოგონებს თქვენის აქ მოსვლისას.

— მე თვითონ მოხარული ვარ...

— ჭო, ჭო, ესრედ მცირე ნუგეში გვაქვს ჩვენ, საბრალო მონახნებსა, განაგრძელა შეშლილმა: იმედი მაქვს კიდევ განახო, ჩემს სახლში. ამას შემდეგ ხომ ხშირად მოხუცდით ხოლმე გიყობის როლის სასწავლებლად?.. მე შეგნაც ბედნიერებად, თუ რომ ოდესმე კიდევ მოიგონებთ ჩემს მშენიერს ბაღს... აი, ჩვენ კიდევ მივედით შეშლილმა დანახვა თავისი სადგომი.

შხოდ კვლავ მიხუდა ანა, რომ ეს ქალიც ნაკულუხში მცხოვრები ყოფილა, ესე იგი შეშლილი. მაგრამ რა ხედამდა მისს ალერსსა და სიწყინარით ქტეკასა, ანა არ გამოექცა მას. ჰინჩამოფარებულმა ქალმა შედგა ორ სამკიბეზედ ფეხი და ავიდა თავის სენაკში, რომლის კარებიც ნახევრად იყო მოხურული.

— აი, აქ არის ჩემი სამოთხის ყვაილები. შემოდი: თქვენს ნახვით, რა საუცხოოდ გაავამშენიერე მე განმარტოებული სადგური ჩემი ყვაილების შემწობით.

დამშჯდებულის დიმილით წაყლო მან კელში ანას და შეიყვანა სენაკში. — რაკი ფეხი შედგა ანა, შეშლილმა

მსწრაფლად ჩაკეტა კარები კლიტით, და ჩაიღო გასასვლები ჯიბეში.

—ის უმარჯული შენი რა არის? ჭკითხა ჩამოფარებულმა ანასა.

—ჩემი ქმარია უზასუნს ანამ.

—ძალიან გიყვარს?

—მიყვარს, მაგრამ...

—მაგრამ რა?

—ისა, რომ ჩემი ქმარი ადრე სხუანუდ იყო დანიშნული და იმისი სიყვარული ვერ ამოკვებულსნი გიგოს გულიდგან... თუმცა ის საცოდავი წყალში ჩავარდა და დაიხრჩო.

—დამხუტჩვალად ველარ იპოვნეს?.. აქებინა ვია შენმა ქმარმა? ჭკითხა ჩამოფარებულანმა.

—რა გიგომ შეიტყუა იმისი წყალში ჩავარდნა, ის მასინვე ავად, გახდა და სხუა ვილა ჭყუნდა იმ საწყალს გულის შემატკივარი და მამებარი.

—რა ერქო გიგოს დანიშნულსა?

ბბბბ.

—მეტ ბბბ მქვან. მე ხომ არა მგუნდა!—ამა სიტყუტ-ბით ქალმა გარდინადა პიბადა.

—ბბბ! შიშით დაიყვარა ანამ და გედელს შეიკარა.

—გმადლობ ღმერთსა, რომ მიცანი. უთხრა ბბბ.

—ბბბ.... ცოცხალი!...

—წუღან არ მინდოდა მეტქო. მაგრამ ესლა ჩუტნი მარტონი ვარტ. მე შემეძლიან ესლა მოგითხრო უოკელი... შენ ხომ არავისთან არ გამტემ... მედ ხომ თულორა ვარ,

ესე იგი ღმერთს ეგაგილებს... აი ჩემი სამთავრობელო, სამთავრობელო თვალრასი...

«ეს შეშლილია და მეც ამასთან დაკეტილში ვარ! ქიფი-
რობდა ანა გულში... ოო, ჩემი წინათ გრძნობანი! რა-
ტომ არ დაუჯერე მე... დავიკეტე მარტო კეკესთანს!...

—მე შენ გეუბნები, ეს ჩემი სამთავრო არის! ეუბნე-
ბოდა კეკე.

თან და თან შეშინებული ანა მსოფლად იმეორებდა:

—შენი სამთავრო არის...

კეკეს სამთავროს შეადგენდა ოთხი ტიტულა თუთრად
გალესილი კედლები; იქ იდგა ერთი უბრალო სტოლი
და ერთიც დაბალი კრახტი, ჯაჭვთ დაშვრებულა ია-
ტაკზედ. —ზატარა ფანჯარა, სხივანაწ მუშაობდა ქაენი
და სინათლე, იყო გარეშემოცემული მსხვილს ტვინე-
ბით. დიდი სასწლევი დანა ეგდო სტოლზედა.

—ესლა მიბოძე შენი გელი და წავიდეთ დასახედავთ
ჩემის მშენებლის ეგაგილებისა, უთხრა კეკემ.

მან მიიყვანა შიშით მართლვარე ანა კედელთანა და
ჭკითხა:

—ვითხარი ანა, თუ ღმერთი გწამს ეს რა მტყუნარა,
რომლის ნარჩნისა ხაკედოვანთ ეგაგილებსა თითქოს
უბანიათო დილის ტყარში.

—მე ვერასა ვხედავ ჩემო კეკე!... არა არიარა?

—როგორ არა არისრა?

—მე შევცდი... შოთმინეთ... ესლავ გატყუ.

—თქვ, რა ეგაგილია?

—მე მგონია, რომ...

—მე სწულებით არ მინდა ძალა დაგატანო; მე არა ვბეკვარ ჩემ შეშლილს მესობლებს, რომელთაც ყოველთვის გადმოჭრდით პირიდან ქათვი, ცოფისაგან; მე მხოლოდ გთხოვ, მითხარით ჩქარა, ეს რა ყვავილია... თუ ღმერთი გწამს, ჩქარა თქვ!

—ეს... ეს.. ეს. უნდა...

ანას თქალწინ წმინდა კედელი იყო.

—ეს... ეს უნდა...

—თქვ რაღა!

—ეს გარდის ძირია.

ბებემ გაიხარხარა.

—ჭა! ჭა! ჭა! გარდის ძირია! რომელი გარდისა? ინდოეთისა, ჩინეთისა თუ სხვაგვარი?.. მაშ შენ შენს დღეში ყვავილები არ გინახავს? ეს ყვავილი გარდს უნდა დაადასტორო!... ეს არის ჩინეთის თურინჯის ბუჩქი.—

ბებემ კვლავ გარდაადგმევინა ანას რამდენიმე ნაბიჯი დაჭკითხა გიდე: ეს რაღა მცენარეა, ესე მშუტნიერი, ესე გაფურჩქნნილი? აქ შემოხედე,

ისევე ისე მთრთოლვარე და არა მხედველი არათვისა, კედლის გარდა, ანა ძალად გამოკეთა.

—ეს...

—ეგ რა?... უფურე, არ შეჭსტდე.. შენს შეტყენას მე მივბეკვებ დატინვად. გაბრთხილდით.

—როგორ გავბედამ თქუტუნს დატინუნს?

—მაშ მითხარ რა ყვავილია?

—ეს ყვავილი?... მე ვხედავ, რომ...

—აა! თქუტუნ მხოლოდ ხედამთ და არ გინდათ თქუტუნა!.

მეტ კიცი რომ დანახავი.

— კაკემ ჩემით გააპარა ზურგს უკან კელი და აიღო სტოლიდგან დანა. ანნამ შეამცნია ეს მუქარებითი მოძრაობა და შეჭყვრა:

— ეხლა, ეხლა გეტყვ...

— კაკეს ეჭირა დანა გაუხსნელი, და რა მიიტანა პირი ანას პირთან, მან უთხრა:

— შე ხომ ძღვას აქ გატან; მხალღად გვედრებო, მიპასუხე დაუფოვნებელივ, ეს რა ყვაკილია... ხომ ხელში ჩემს მოთმინებს!

— შე მეგონა, რომ კიდევ გითხარი რაც ყვაკილია, წაიბუტბუტა ანამ.

— ანა, ჯერ აქ გითქმამს, უთხრა კაკემ.

— შე კიცოდი და დამავიწყდა.

— უთუოთ ეხლა უნდა მოიგონო სახელი ამ ყვაკილისა უთხრა მრისხანებით კაკემ, და მოუჭირა დანას თითები.

— ეგ ტულზანი არის, ქართულად ტიტას კეძახით, მეგონა მაგ ყვაკილისა.

— ტულზანი... ტიტა!... მაშ შენ განზრახულება გაქმს ჩემის მასხართ აგდებისა? — უთხრა მუქარებით კაკემ.

— ანა, ანა, შე მეგონა...

— მაშ შენ გსურს შეარტხნო ჩემი ორანჟერეისა და და ყვაკილები?..

— ოო, ანა გეფიცები, რომ..

— მეტ გეფიცები, რომ ეს არის მიხაკი. კიდევ რამინივე ნაბიჯი წაადგევენა ანას კედლისაკენ.

—ახა ესლაც გაბედუ შეცთომის! უთხრა კეკეში. ღმერთო! რა ყვავილია! რა მოყვანილება აქქეს, რა სურნელება, რა თუკი!... ჩქარა, ჩქარა, საკელი ამ ყვავილისა... ან ვინ იქნება ქალაქში რომ ან იცოდეს ამ ყვავილის სახელი? ეს ესრეთი საცნობელი ანის, როგორც მზე და მთავარე.

—მე მწამს...

—ჩქარა ქსთქვ სახელი... ჯერ ჩუქს ან გაგვთავებია.

—მოითმინეთ... მე მოვიგონებ...

—გული! ნუღარ გამომიუწან მოთმინებისაგან, უთხრა კეკეში, და დასედა დანას.

ღმერთო! ღმერთო! მოვიდა ჩემი აღსასრული, ქიტი-რობდა ანა ამღერეული თვალებით, და თერ წასული... გიგას რაღა დემართა, რომ ან მოვა და ან გამომის-სნის ამ სასიკუდინო ტანჯვსაგან.

—მე ჯერ გული შენა! უთხრა კეკეში.

—ეგ... ეგ...

—ეგ—ეგ ყვავილს ან ეწოდება! ჩქარა სთქვ საკელი! ანამ ან იცოდა რა ეზსუხნა ან რა ექმნა. თუ დანუ-მებუდიყო, დანისა ეშინოდა, თუ ეთქო რამ შეცთომით უფრო უარესს ელოდა.—

—თქუქს თუთან მეთანსმებით, ქალა, რომ თქუქსთან მნელია ღაპარაკი დამშუდებით და ზდილობით. ესლა მე გთხოვ მითხრა საკელი ამ ყვავილისა.. გული, მითხარი; და კეკე ხშირათა სტემდა კელსა დანის ტარს.

—ეს... ზამბაზია...

ზირუქლს წამს კეკე ესრედ მშუდად იყო, რომ ანას

ეკონა გამოიტანს საკელი; მაგრამ დიდხანს არ გაგრძელდა იმისი ცდნება: კეკე მიჰარდა მას.

— შენ ხუმრობ?

— შე მეგონა...

— შენ ღამტინი, მასხარად მიგდებ, მე გეუბნები მე შენ!

— გეფიცები, რომ გუნებაშიც არ გამიტარებია...

— მას უჯათობით ანობ, რომ ფამბახია?...

— თუ რომ არა გნებაში, მე მფათა ვარ გადავსთქვა...
 რაც გნებაში იმას ვიტყვი!..

— ჭთქ, უჯათობ?

— არა, არა!

— მას ჭსთქ, თუ ფამბახი არ არის, რა უვაგილია?

— ებ...

— ეს უბრალო ისპანიის იასამანია, უთხრა კეკემ.

— ჭო, ჭო, ისპანის იასამანია, ბუტბუტებდა სწყა-
 ლი ახა.

— მიჭქარავ, სტყუი უნამუსო!... შე ტნუილად კჭსთქ შენს გამოსაცდელად, ვნახო სწორეს იტყვი შეთქი თუ არა...
 ეს სრულებით იასამანი არ არის; ეს არის ბაღდადის ყაყახო.

«ოჭ, რა ტანჯუა! გიგო ჯერ არ მოდის!» ანობდა გაუთლებული ახა, რომელსაც შიშით გული უღონდებოდა.

— კარგი, ყოველი შენი შეცთომილება უვაგილთ ცნობა-
 ში მოგეტყვება შენა.—

ოჭ, რა დიდ სულგანნი ბძანდები. რა...

— ავი გითხარ, რომ მე მშვიდი ყვავილების ღმერთს ვარ შეთქი... ჭო, ჭო, ყოველი შეტომილება ყვავილებში მოგეტყობა შენ; მაგრამ ესლავი უნდა მითხარა უკანასკნელად: ეს წალა დიდმშენიერი ყვავილია, რომელსაც ადამიანი თვალს ვერ უსწრებს.. მხოლოდ ესლავი და ვფარავ შენთან: უთუთო გთხარ, მითხარ, თორემ..

«არ იქნა, ვერ გადავრჩები მე ამას ცოცხალი! ჭფიქრობდა ანა.»—

— ჭსოვრ წალა, ეს ხომ უკანასკნელია?— კეკემ დაყოვნებით გახსნა ღანა, და იმისმა განიერქმა პირმა გაიყვანა ანას თვლებში.

კეკემ მუქარებით აღწია ზეკით ღანა და ჭსოვრდა პასუხსა:

— გეუბნები მითხარ, რა ყვავილია?

— ეგ უნდა იყო...

— ჩქარა, ჩქარა!

— მოითმინეთ, მოითმინეთ!

— მე ვვლარ მოკითვენ, რა ყვავილია?

— მიშუჭლეთ, მიშუჭლეთ, შეჭყვარ ანამ, რა დაებდა უჭა ფანჯარასა. საშინელმა შიშმა აატაცა საწყალი ანა, თვლები გადმოუბრუნდა, ენა ჩაუარდა, სახის ფერი სრულებით დაჭკარდა.

— ხელამ ამ ღანას? უთხარა კეკემ, და ცდილობდა მოეშორებინა ფანჯარიდან ანა.—

— მიშუჭლეთ! მიშუჭლეთ! ჭკილდა ანას: მაგრამ იმისი ყვრილი ჭაერში იკარგებოდა.

— ხელამ ამ ღანას? მიპასუხე, მიპასუხე!

—კხედამ, კხედამ... შემობრალე, შემიწყალე.—ჩემო
 კეკე... ოო. კხედამ დანას... გეკედებო, ნუ მომკლამ!..
 დანა! დანა!...

—მე ხომ ამ დანით კსლამ ხოლმე მხოლოდ ყვაკი-
 ლებსა და მტენარკსა.

რას ეს წარმოთქო სრულიად დამშვდებულის ხმით და
 ღიმილით, კეკე მიავდო დანა ოთახის ბნელს კუთხეში
 და გააღო კარები.—ანნა გამოგარდა და კ. ბიდგან სიჩქა-
 რით მიტო ჩავარდა. გიგოც იმ უმათ მოვიდა.

კეკემ ვიადეგნა ოთახიდან მას კუაღად ისარი, მოწამ-
 ლული დაცინებით: ახუალ კნიაზ ვორონცოვის წინაც
 ვგრეთვე კარგათ ითამაშე შეშლილი ტასიკო, როგორც
 ჩემთან, და მე გპიჩდები სანატრულს წარმატებასა კარი
 მოაჯახა და გიგოს მოესმა ხანხარი, თითქოს ჯოჯოხუ-
 თიდან გამოსული ხმა,

გიგომ გულ შედონებული ანა ჩადო ჭაეტონში და
 წამოიყენა ქალაქისკენ; იგი ბეკრის ცდილობდა იმ დამეს
 მოიყენა ანნა გონებაზედ და გამოეკითხა ყოველი მი-
 ზეზე ამა უცნაურის შემთხვევისა; მაგრამ ყოველი იმი-
 სი ცდა დაშთა აძარდა!. მხოლოდ გათენების დროს წა-
 მოიღუღღულა გიგოსთან, რომ მიზეზი კეკეს წყაღში ჩავარ-
 დნისა იყო მისგან შედგენილი წიგნი გიგოს მაგიერად, რომ-
 ლით აცნობებდა კეკესა, რომ უმზითვობისაგან მოძითომ კელს
 ალებინებდა კეკესედე მამა მისი... დანაშთენი საიდუმლო,
 რაც შეემთხვა ანნას კეკეს ოთახში, მან ჩაიტანა სათლავ-
 ვში, რომელმაც კარები გაუღო სამის დღის წყაღების
 შემდეგ.—

გიგომ არ იცოდა, რომ უოკელს ბედნიერებასა და სიტყვებსა მისსა ჭთაწამდა თხელი, ერთი ადგილი მწუნე ლეჩაქი, კეკეს პირსედ ჩამოფარებული.

ათას წესს ორმოცდა თხუთმეტსა წელსა, ენკენისთოვს თხუთმეტსა, ხუთშაბათ საღამოს ხანსედ, აკედ წმინდა დავითის სალოცავად მთაწმინდაში, დაღალული ჩამოვკეკე ერთს საფლავის ქუასედ და უეუტებდი, ვითარცა გასათხოვარნი ქაღნი და უშულო დედაგანნი კვითებოდნენ კეკელისას თავიანთ ბედსა კედელსედ ქვს მიკურთხით: პირქელნი ორდის ანუ ვისედ გათხოვდებიან, და მეორნი ორდის მიეცემათ შჯლი.

წამდენსამე ნაბიჯსედ ჩემს წინ იყენენ კვრეთვე ჩამომსდარნი ქუასედ ორნი ჩემნი უცნობნი ემაწვლნი ქაღნი, რომელთაც, ოვგორც მოესმათ ერთმანეთის ძახილი, ერქუა სახელად: უფროსსა—ნატო და უნცროსსა—ანანა. ამ ახლოდ შესობლობამ გამსდა მე უნებური მოწამე ამ ქაღების ღაშანკვისა.

—ქა! ეს ქაღი აქ ამოსულა! სოქუა ნატომ და ანანას შორი ახლოს მჯდომარეს ქაღსედ შაკებოთა: საწვალღი, რასახით გამსდარა!

ანანა. ვუტყუნ, რა ღამისია! ვინ არის ებ ქაღი! რა შუქსნიერი ფორმის წამოსასხამი ასხია!

ნატო, არ იცი ვინ არის? აკტრისად რომ იყო კეკე-ანამა. ვიცი, ვიცი!.. რომელსედაც ხმა დააგდეს-მითომ სიყუარულისგან გაგიჟდა და წყაღში ჩავარდა.

ნატო, რაღა ხმა დაგდეს, მართალი არის.

ანანა. რას ბრძანებ! შაკები რათ ატყა?

ნატო, წარსულს. თთუწში ქმარი მოუკრდა.

ანანა. რომელი ქმარი? მაგას რომ ქმარი არა ჰყოლია?

ნატო. ეს ქალი ხომ თურმე ჯუარის წერის ღამეს წყალში ჩაკარდნილა თავის დასახრჩობად.

ანანა. ქა, რათა?

ნატო ამბობენ, მითომ მაგ ქალის საქმროსა, გიგოსა, ჰყოლია საქუარელი: მაგ ქალისკე დობილი ატრისა; მითომ ჯუარის წერის საღამოზედკე კეკე შესწრობია იმათ ტბილს აჯერსშიო.

ანანა. ამოკარდეს იმათი სახელი!... მეკე, წყალში რომ ჩაკარდნილა?

ნატო. მეკე რაღა. თურმე სულ ისე მოკრთულ მოჭკმაზული გადაკარდნილა ბაღკონიღკან მტკუარში. იქკე ჩაუღუზკან, მაგკამ წისკვილებთან, ჩუღურკეთში, წყალს ისეკ ამოკოდია ზეკით, და თუ ღრთის კანკება ყოფილა, იუბკების შემწეობა, კარკა ხანი თურმე უტარკების ისე ზევიღკან... ბინდი ყოფილა, კარკვის ეკრ დაუნახამს; მეკე თურმე აკლახრის ხიდთან დანახკეს, შეკმეკენკენ მტრუკაკები და კამოკუარკანეს შიშისკან დაბნედილი. ბეკრი ეწკალებინათ, როდის როდის კრძნობაზედ მოკეარკანათ მაგკან ჭკუკა კი წყალში დარჩენოდა, გვლარტ ეთქო კინ არის, ან წყალში რა მიზეზით ჩაკარდნილა. ჰოლიცისკე გიუების სახლში წაკეკანა მანინკე, ნაკთლურში.

ანანა. საწყალი! ესღა როგორღა არის! ნეკრა ახრომს თავისი კარდასაკალი?

ნატო. წასაკვრეული, სულ წიკრილად. ელხა წა უჭიკნს, სრულს ჭკუასედე აჩის. თითქოს მაგისი განთავისუფლებას ელოდა გიგოს და თავის დობილის ანას სიკუდილსაო. მაგწამ...

ანანს. ჩუმათ ჩუმათ!... ის ქალი წამოდეგა... ჩქნჩქნ მოდის.

კეკემ გაშოგვიანა გვერდსედე თავი დახჩილი, ნაზის ნაბიჯით, თითქოს იგი ეძებდა ახალს საფლავებს და წა წაიკითხა მდა ქუასედე ვისამეს სახელსა, იგი უკმაყოფილებით ტუჩ მთკუმიული განბრუნდებოდა და დაწქეტდებოდა მეორეს საფლავის ქუასა. — მწუხარებან დაეკარგა შისთვს აწინდელი თქუალების ელვარება; მოცინარის სახესედე განდებრუნებოდა აჩრდილი მწუხარებისა და გადაეგინა წაღაც თქრის თერი ნაზი სიყვთლე, მაგწამ იმისთანა ლამაზი იმ საღამოსედე მთაწმინდაში მანინც აჩავინ იყო.

კრიკოლ რჩეულოვი.

ტიფლისი.

საბრალო გული.

ვუძღუნი თ. კ. ლორთქიფანიძეს.

საბრალო გულო, დროა გამოსთქვა
დღეს თავისუფლად შენი ტანჯუანი!
ეურსა გიგდებენ: მთა, კლდე, და ტბები,
ველი, მდინარე, მიწა და ქუანი;
წენარი ღამეა და შენ მარტო ხარ,
ვერა გჭურეტს თვალი მქურდავ კაცისა,
მოწმედ გეავს მთვარე ბაკე დასმული
და მოთამაშე ვარსკვლავები ცის,
და მტვირთავს ტანჯუა ეგ დაფარული,
თუ რომ არავის გაუსიარე

უსულო საგანთ მანც შესჩივლე,
 ეგებ მათ იგრძნონ შენი სიმწარე,
 რადგანაც თან მგრძნობლად ამა სოფლად
 ვერ გიზოვნია შენ ხორციელი
 ეგებ მით მანც შეაუენო
 ძღულარე დეღვა გულის დამწუჭლი!
 ხომ გახსოვს, ოდეს კაცს ანგელოსად
 და სასუფეველად სოფელს სასხავდი?
 ვინ დაგიბრუნოს ის ნეტარი ღმრო,
 როს ცრუ ოცნებად შენ მონად ჰქვავდი
 ახ, ბედნიერი იყავი მაშინ!...
 დღეს შეგისრულდა შენ ოცი წელი
 და აბა რას გრძნობ? თუ გიეჭარს კაცი
 და კიდევ მოგწონს ეს ცრუ სოფელი.
 ვკანებ ვერ უძლებ მგრძნობელ გულს,
 კიდევ ეძღური სოფლის ბრუნვასა,
 ანგელოსებათ ვისაც სასხავდი
 ისინი ხედავ გესვრიან ქუჩასა,
 რადგან არ დასდევ არცა ჰატივსა
 არც დიდებასა ამა სოფლადა,

ბრძად რომ არ მონებ სასოგადო ქასრს
 და შეუპოვრად დახვალ ობლად.
 ვიცი, ის ბედი, სსჯა რომ შენატრის,
 შენ მიგახნია მხოლოდ სახენქმად!
 ბედს შენთჳს ერთი მხოლოდ ბუნება
 წინ დაუნიშნავს მუდამ ნუგეშად.
 მამ ნუ გწეინს გულო კაცთავან გმობა,
 კელი შეგახონ ნუ კენადვლება.
 შენკი დაადექ შენ წმინდას აზრსა
 და აღასრულე დანიშნულება!...
 ჩუჭულებრივად მამ ამეღამაც
 დასტკბი ბუნებით და გაიხარე!
 ქუჭუნად უურს გიგდებს ტკბილი ბუნება
 და სეცით ეშხით დაგნათის მთუარე.
 დღეს განისვენე საბრალო გულო!
 აწ შეაუენე, დრო არის ღელვა
 და სევიდისავან მასე მოდებულს,
 ბნელს განგინათლებს შენ სადმართო ელვა!

თ. აკ. წერეთელი.

1861 წელს. ნოემბრის 18 დღეს. ს. ჰეტერბურღს,

ქანოსრო მ-ვს.

მოს მე ფიქრითა მართლმსჯელობა გაგმეცეო ძქვლს
დროს,

და წარმოვიდგენ ჩუქნით წინაპართ მდგომარებას ა,
და გარეუჭებითა რა გავსჩხრეკავ მათსა საქმესა
და აწ შევადრი ამ დროებას შშვლსა და მეუდროს.
მაშინ მტემუნებრე ამას ვამბობ: ვაჲ ჩუქნი ბრალი,
ჩუქნი თაობა რა სანაგლად არს დაცემული!..

აწ რა უმეცერი ველანა გსცნობ ამ სხალ ყრმითა,
ესენი სრულად არა ჭკვანან მამა-პაპათა:

გაუტყნობა, მამულისათჳს თავის გაწირვა,
მტერთა ზანუხი აღრევის ჟამს არ დაცემანი,
სახლში მხნეობა, მოცლილსა დროს ჭსწავლათ შეწირვა,
მამულის ტრფობა, საერთა წარმატებანი,
მათი აღარ გგჭირს ამ თაობას ყურ მიგდებულსა,
და მიუცემივართ უსარგებლოდ მტონარე ძილსა...

.....
აწ როდესაცა დროება გვაქვს, გულხელ დაკრებით
გზით და კმტონარებთ გაშტერებულნი ტებილის მთქნ-
რებით,

ვით ოსმალთ ფაშა სიზარმაცით წელ მოწვევითი,
ჩინეთის ხალხედ ჭარემშია არს დაწოლილი,
დროის ბურანშია ფაქრები აქვს დახშეებული.

ჰელში უჭირავს ყალიონი მოკიდებუელი,
 ამოქნარებს, უკვლავ მიანინია ვითა სიზმარი,
 და არის ამა ტუბილს ყოფაში იგი დამცნაელი:
 არა რას ნაღულობს გინდ ქუჭყანა ნიანგმა ჩანთქოს,
 ოღონდ ნუ მოშლის ნუ რა რაჲ მის წაწმაც შუჭბას,
 ამ გვარად მყოფთა ჩუჭნთა ყრმათა თვალთა აუსნნი
 და ყურში ვეცუვ: ხედავთ ძმანო გარეშე ხაღსსა
 ვით წინ წასუღან და ჩუჭნ მივალოთ უკუღმა კვალსა.
 სკერობა დაცემულა ნაცულად აღდგენის;
 ენა ქართული ჩუჭნი გამწელი აღარ დატკებების
 ყურადღებითა ძუჭლებრ მსნედ და მეცადინეთა;
 ჩუჭნ ყურს არ უზყრობთ და შევსტქერით კვლავ გულ-
გრილათა;

თვთქო ამ ენით არ ექადაგოს წმინდასა ნინას,
 ამა ენითა არ ემუსიკოს ჩუჭნს ბრძენსა შოთას,
 ამა ენითა არ ებრძანოს თამარ მეფასა,
 ძლიერთ მტერთათვს და დაემონოს ამ ბრძენსა ქალსა.
 ოთხ კუთხივ ხაღსნი მემუქარე მტერი ძლიერი,
 და ამ ენისთვს არ მიეცეთ ღირსება ბრძენთა;
 გინდა არ ქართუჭლთ გარეშე ხაღსთ, ქართუჭლის მტე-
რთა!

მამული ჩუჭნი სანატრელი არს უზრუნველად,
 შეუმუშავოდ ცდების, არის იგი ტყუილად:—
 არ ჭყავს სანტიკი შემუმუშავე—გვაქქს უსარგებლოდ:
 უმეჭმედობა მიგვანინია სანიათოვნოდ!...
 ამ მუედროს დროსა, მშჯდსა, წყნარსა დაურღუჭველსა
 მტრის შემოგცევით ანუ სხუათა აღრეკებითა,

დასოგებულსა გარეშე ხალხთ განათლებითა:
 ჩუწნ ჩინებრივსა არა კმადლობთ წარმატებასს,
 ვაჟ, ამ დროთ მოყრას, უმისერი რა ჩუწნს თაობასა!..

ქრელი ბექა.

1861 წელს, ივნისის 10 დღეს.
 ტფილისი.

მოწმობა წმინდათა შორის ქეთევანისა კახთ
დედოფლისა. (*)

ოდეს ლუარსაბ მეორე, მეფე ქართლისა და მოწამე
ბეა გიორგი მეათრთმეტისა ქართლის მეფისა, ლტოლ-
ვილი ლინთანიმურეთიდაჲ, გადმოიყუანა შაახაზ ჰიჩკელმან
სპარსთა მზურობელმან, ოდეს შაახაზ მივიდა ტფილისს
მრავლისა მსედრობითა სპარსთათა, დიდისა ძლიერებითა
და ესრეთ მოტყუებული მეფე, რომელსაცა, მრავლითა
ღონისძიებითა და შუამდგომელობითა აწმუნა, რომელ
აწა წასამე აგებდა მას, და აწცა სამეფოსა თვისსა, აწა-

(*) ჩუგან აქ წამოედგენთ «ცისკრის» მკითხველთ სამს
ისტორიულს მოთხრობასა, რომელნიც აწიან ჩართულნი
ერთს დიად ძვრათ საშოკნელსა წიგნში, 1855 წ. უ.
ბროსესსაგან პარიჲში გამოცემულში. ეს მოთხრობანი
აწიან; I, მოწმობა წმ. ქეთევან დედოფლისა; II, სიკჲ-
დილი დიდისა მოურავისა, გიორგი სააკაძისა, და III,
ცხოვრება და მოღუწეობა უკანასკნელის მეფის გიორ-
გის ძის დავითისა. სამივე ეს მოთხრობა დაწერილია ბა-

მედ განსმტკიცებდა ყოველსა სსმეფოსა ზედა ქართლისა-
 ხა. მიიყუანა თჳსთანა, და წარიყუანა სპარსეთად. წელსა
 ქრისტესით 1615 ს: მამინ (საქართუჭლომთ წარსული)
 მივიდა მასანდარანს შაბაზ, და ვინადგან მტერ იყო
 იგი მეფეთა, და მარადის ძვირ საქართუჭლომთა აქუნდა
 გუელსა შორის თჳსსა, ამისთჳს აიძულებდა იგი მეფეს
 ლუარსაბს დატყეობასა ქრისტესსა სარწმუნოებისსა: მრ-
 ვალნი დონისძიებანი იხმარნა შაბაზმან, მაგრამ მეფე-
 მან ლუარსაბ ქრისტეს სარწმუნოება არა უარჳყო: ში-
 ზერა იგი, და წარგზავნა ასტარბადს: ხოლო მოურავი
 საყაბუ და მეფე ლუარსაბ, ვინადგან ნამდურავ იყვნეს
 ურთი ერთისა, და მამინ ყამსა მას დიდად სიტყუა გავ-
 ლენილ და მიხნუელ იყო წინაჲ შაბაზისა, ამისთჳს იგი
 მარადის შესმენდა მეფესა წინაჲ შაბაზისა, რამეთუ
 ეტყოდა. «გურა ძაღვი და მორჩილება საქართუჭლომ-
 სა, ვიდრემდის ცოცხალ არს მეფე ლუარსაბ:»

განწიხსებულმან შაბაზ, ვინადგან მეფე არა დაე-

ბატონიშჯლის თემურანისაგან; და შეიტუნნ მშუჭნივრად
 გამობატულთა მრავალთა ანბავთა, რომელთაც ნუჭნი ის-
 ტორია არ მოიხსენიებს. თჳთ დავითის დრომს საქარ-
 თუჭლომ ცხოვრება და განსაკუთრებით აღამაჳმადსანისა-
 გან ტფილისის დარღუჭვა და აობრება, ირავლი მეფის
 სიკუჭდილი და გიორგი მეფის მოქალაქობა წარმოკვიდე-
 ნენ დაწუდილებით, რადგანაც უნდა გვახსოვდეს ავტო-
 რი ამ უკანასკნელის მოთხრობისა არის დამსწრე ზირთა-
 განი იმ საქმეებისა, რომელსაც გვანბობს. რედ. კ.

მოწმილად ნებისა მისის, არა უარ-ჭყო ქრისტე, არა გან-
მცემელ^ს ექმნა ქუჭყანასა მისის, ამის-თჳს წარავლინა იგი
ასტარაბით, შინაზისა მამულსა შინა, ქილიგაულს გუ-
ლაბაყაღას, და ცხესა მას შინა ზერობილ ჭყო იგი,
სატანჯუჭლითა მრავლითა, და უგანსკნელ მუჯღღისა
საბლითა მოაშობინა მუნვე, ბუაღაბაყაღას, წელსა ქრი-
სტესით 1622-სა და ესრეთ ქრისტეს საწმუნოებისა-
თჳს, და თჳსის მამულის ერთ-გულეებისა-თჳს თავი თჳსი
დასდჳა ლუარსაბ მეფე-მან. და ესრედ შესწირა თავი თჳსი,
და იქმნა მოწამე ქრისტესი.

ხოლო არა დაშთა მეფესა ლუარსაბს მეორესა ძეჲ,
არცა ასული, არცა ძმა, გინა მიხლობელნი ვინმე სახლის
თჳსისა-გან, არამედ ერთი დაჲ ოდენ, ჭუჭანდა ცოლად
კეთილ-მსახურსა და გმირსა მის ყამისასა თეიმურაზ ზირ-
ველსა, დავითიან-ბაგრატიონსა, დედოფალი ხორეშან,
ხოლო მეორე დაჲ მისი ჭუჭა შაბაზ ეყნა.

ჟამსა მას ჭუჭა ზერობილად შაბაზს თეიმურაზ ზირ-
ველისა, დედოფალი ქეთევან: ასული აშოთან ძუხრანის
ბატონისა (კაცისა ბრძნისა, და ყოვლითა კეთილითა აღ-
სავსისა, და სახელოვანისა). ხოლო შეზერობად დედოფ-
ლის ქეთევანისა ესესახედ იყო: რამეთუ ვინააღვან
აქუნდა შური შაბაზს მეფისა მიმართ თეიმურაზისა და
საქაროთუჭლომსა, ენება და განიზრახუდა სრულიად აღ-
საბობასა კახეთისსა, ვინააღვან სედეიდა ძლიერებასა
უმეტესსა კახეთისა ერთა შორის, და ეგრეთვე აღმატე-
ბულსა სიმხესა და სიკეთესა თეიმურაზ-პირუჭლისასა,
ამის-თჳს კშინოდ და ჭყარეკდა განზრახულსა თჳსსა:

ოდეს წელსა ქრისტესით 1613-სა მოვიდა შაბაზ დიდისა ძლიერებითა და მრავლისა მხედრობითა, განჯას, მოუგლისა მოციქული შეიქმნა თეიმურაზ ჰინჭულსა, სიტყვათა ვით. «მე მოვალ საბრძოლველად ოსმალთა და დარწმუნებისა-თჳს შენსედა, რათა არა მსჭენდეს იგვრომელ, ოდეს ვიწყო მე ბრძოლა მათთანა, შენ არა შეერთდე ოსმალთა, და ოდეს მოცემითა შჯლისათა სარწმუნო მეოფე მე. რომელ არღარა იტუნეულ ვიყო შენსედა, მაშინ აღვაკვებ შენ, და ქუჩუანსაცა შენსა ნიჭითა მრავლითა.»

იტოდა ესე შეიქმნა თეიმურაზ, რომელ არა მართლად იტოდა შაბაზს ამას, და უწყოდაცა ესე. ვითარმედ არს მტკიცე მშჯდობა და შერიგება შორის სულთნისა და სპარსეთისა კარისა და ესე ყოველი განზრახვამა შაბაზისა, და ესრეთისა და მხედრობითა მოსულამა სამტკროდ საქართველომსა, და ვნებისა-თჳს საქართველომსა შეიქმნათა სახლისა არს.

მაშინ შეკრიბნა შეიქმნა თეიმურაზ სრულიად თავადნი, აზნაურნი, და წარჩინებულნი კახეთისანი, და თანა-გაცრახნი თჳსნი, და გამოუცხადა და მათ სიტყვამა შაბაზისა, და ჰკითხა თუ რამა ჰქმნას? სოლო მათ უჩივიეს შეიქმნა რათა წარუელებინოს ძე თჳსი, ვინადაცა ჰგონებდენ იგი-ნი რომელ სიტყვამა შაბაზისა უტყუელ არს. ეტყოდენ შეიქმნა.

«ჩუქნ არაოდეს ვართ მოშიშნი ბრძოლისანი, მაგრამ უმჯობეს არს მშჯდობა, ვინადაცა ბრძოლისა შემთხვეულეებანი ხშირად საიჭყო არიან, ამით არა რამა ვენების

ქეს შენსა, ჩუენ გქმნათო თავსაშედე, შაბაზ არა
 ჭყადრებს თავსა თვისს ტყუებად ჩუენად, დაგებებით მშ-
 დობსსა შინა. » არა სათნო უხნდა ესე მეფეს, გი-
 ნადგან უწყოდა უმეტეს მათსა ყოველნი განზრახუნი
 შაბაზისნი, არამედ არა აუფლეს მათ მეფე, და აიძულეს
 რათა წარუგლინოს ერთი ქეთა თვსთაგანი.

მაშინ, ვითარცა იძულებულ იქმნა მათგან მეფე, განა-
 მსადა ურწმესი ქეა თვისი ჯერეთ ყრმა ალექსანდრე
 წარუგლინებდა შაბაზისა მიმართ: კახეთად თავადთა და
 წარჩინებულთა კახთა აიძულეს მეფეს რათა წარუგლინოს
 შაბაზის მიმართ დედადცა თვისი, დედოფალი ქეთევან, და
 ეტყოდეს მეფეს თეიმურაზსა, უკეთუ წარუგლინებ დედა-
 სსა თქუენსა დედოფალსა, ზატვიკს-სტემს მას შაბაზს,
 და მიდრკების გული მისი მშჯღობისა მიმართ და თავი-
 სუფალ იქმნების ქუენსად ჩუენი შეფოთთა, ბრძოლათა
 და განსაცდელთაგან; ალექსანდრე ქეა თქუენი ჯერეთ
 არს მცირე ყრმაო, და არა-რად უწყის მან. ამისთვის
 დედოფლისა წარუგლინება ჯერ არს, ვინადაც დამტვიცნე-
 ბის მაშინ მშჯღობა, მისა თქუენისა-თვისცა უმჯობეს არს,
 ვინადგან არ იგი ყრმა, დედოფალსა თანა არღარ იწყ-
 ხებს იგი

მაშინ დედოფალი ქეთევან ეტყოდა წარჩინებულთა, და
 ერთა თვსთა ერთად შეკრებულთა. « მე თუმცა შეესწირავ
 თავსა ჩემსა, და დავხდებ ცხოვრებასა ჩემსა სიყუარული-
 სათვის მამულისა ჩემისა, მაგრამ მე ვითარცა მსმენიეს
 და უწყი საქმენი შაბაზისნი, მეც და ჩემს შჯლის-შჯლ-
 სსა ტყუელად და უბრალოდ დაგკარგავთო, უფრო მიზე-

სითა და კერაგობითა მამულსა ჩუქნისა ორგულთათა, რომელნიც დღეს შაბაზს ახლავან. საქართუქლოს მამულის შუანიო, შაბაზს ისინი არ მოასკენებენ, შაბაზ ჩუქნ არ გენდობს, აღარ გამოგვიშეკებს, და არც კახეთში მოუსრულები დადგებაო. ჩუქნის დატუყუებით თქუქნ უფრო ძალი მოგაკლდებათ, და ქუქნანს წახდინებთო.»

მეფეტ ამ სიტყუასუდ თავის დედას დედოფალს დაემოწმა, მაგრამ კახთ არა ქმნეს და თქუქს: თუ დედოფალი არ წაბძანდა, ჩუქნ წავხდებითო: დედოფალი ჭკვანი ბძანდება, უთოგოდ მშუდობას მოახდენს: მეფე თიემურაზ დიდათ იძულებულ ჭუქს. თუ დედას თქუქნს, ან შუქს დაუშავდეს რამეო, ჰასუხი ჩუქნ გავტეთა: და მოამზადებინეს დედოფალი, თავის შუქლას-შუქლით ალექსანდრითურთ, უენს შაბაზთან გასავსავანათ.

მაშინ დედოფალმან, შეკრებითა მათ ერთად წარჩინებულთა და ერთა კახეთისათა, ჭქრუა სიტყუაჲ ესე: საყუარელნო შუქნო ჩემნო, და ძენო სასურუქლდისა მამულისა ჩემისანო. მე შემიწირავს თავი ჩემი საყუარელისათჳს მამულისა, და სარგებლობისათჳს თავისა თქუქნისა, მივაღ წინაშე შაბაზისა: უკეთუ შეიწყნარებს იგი სიტყუათა ჩემთა, და დაიშინავს იგი სჯულსა, და მოიხსენებს ჰატოხსნებასა ვითარცა შუქნის ჭემმარტთა კელმწიფეთა, მაშინ თავის-უფალ იქმნების სამეფოჲ ჩუქნი, და ერი ბრძოლისა განსაცდელთაგან, ძურ შემთხუქულებათა: ხოლო უკეთუ არა ისმინოს ჩემი, რამცა ძური შემქმნუქნის მე მისგან, ყოველსავე თავს-ვიდებ სახელისათჳს ქრისტესისა, თქუქნთჳს, საყვარელნო შუ-

ღწო ჩემნო, ძმანო, და მამანო, ძენო მამულისა ჩემისანო.
 ხოლო თქუენ ყოველთა ზოგად დიდთაცა და მტირეთა
 გთხოვ და განვაგრძელებ ამას ზედა, რათა ერთისათვის
 ამაოას წყალობისა და ქრთამისა, ორგულ ექმნეთ და გა-
 მტემელ მამულსა თქუენსა; ნუ განჭვლით ზატაოხსნებასსა
 და სახელოვანსა ერთგულებასა მამულისა კრწნადთა ნიე-
 თთა ზედა, ნუ იქმნებით საყვედრელ განსაცდელს სხუათა
 ქუენყანასა ზედა: ერთგულ და მორჩილ იყუენით მხო-
 ლოდ მშობლისა ჩემისა შუთვისა თქუენისა აკეთილსა გან-
 ზრახუასა და ბრძანებასა მისსა ნუ უგულებელს ჭყოთო.
 უწყით თქუენ ღუაწლნი და სისხლთა თვისთა შუწირვანი
 მამულისათვის მათისა და ერისა ამისათვის, სახლისა ჩუენ-
 ნისა წინა ვაჩო შეუეთანი. და თუ ვითარ ღუაწლ-
 დადებულ იყენეს იგინი. და რაოდენნი განსცდელნი და-
 ითმინეს ძეთათვის მამულისა თვისისათა. და ესე ოდენი-
 თა შრომათა მდგომარეობასა ამას შინა, ვითარცა ხედავ
 თქუენ დღეს, რომელ სამეფოჲ ჩუენი არა რომელ
 სა სამეფოსა თანწოჩსა თვისსა ზედა არა უდარეს არს,
 არამედ რომელთაჲ დიდთაცა საკელმწიფოთა აღმასტების
 სიმდიდრითა და ძლიერებითა, საზომსა ზედა თვისსა:
 უწყით თქუენ ესეცა კეთილად, რომელ ძე ჩემი შეუე
 თქუენი თუ რაოდენ მოჭირხახულე არს თქუენზედა, და
 სისხლ დანთეულ თქუენთვის და მრავალგზის მიუციეს
 თავი თვისი თეიმურაზს განსცდელთა, და ჭირთა შინა,
 სარგებლობისათვის მამულისა და მშჯლობით დაცვასათვის
 თქუენისა: მშჯლობით შჯლნო საყვარელნო ჩემნო, დავი-
 ცუენ თქუენ ღმერთმან ყოველთაგან წინააღმდეგომისა

გნებათაგან, და განსაცდელთა »

ამას რა ეტყუა და დედოფალი მათდა მიმართ, სტინკოდენ ყოყენი შესძქწუნებლად, და აღუთქმიდეს ფიტით ერთგულებისათჳს მამულისა, თაგუთა თჳსთა და სისხლთა თჳსთა შეწირუასა, და ეგრეთვე ძისა მისისა მეფისა თეიმურაზისათჳს, და სამეფოსა სხლისა და ჩამომავლობათა მათთათჳს მარადჟამ ერთგულათ თავ-თადუბით და სისხლ დათხევით სამსახურსა და მორჩილებასა.

მაშინ წარვიდა დედოფალი, და წარიყვანა თანა ძის ქუადა თჳსი ალექსანდრე, თან წარატანა მეფე-მან ჩინებულთა თავადთაგანი ნოდარ ჯორჯაძე და სხუანი თავადთა და აზნაურთა ძენი, და წარიტანა დედოფალმან თანა ჰატიოსანნი ბანოკანნი თჳსნი დედათაგანნი, და დიდისა დიდებითა, და მრავლისა და ძვრთასითა ძღუენითა მივიდა განჯას, შაბაზის მიმართ, ჰატივი სცა ფრად შაბაზმან და წინა მოაკებნა ცოლნი თჳსნი უპირუჭლე-სნი. გარდახდინეს დედოფალი და კელმწიფურისა სხითა ჰატივისცეს. და აღუთქვა შაბაზმან დედოფალსა ყოელისა წადილისა სარგებლობისა-თჳს ქუჭყანისა მათისა, და ძისა მისისა მეფისა თეიმურაზისა სურვილისა აღსრულებისათჳს, და შეიტკბოცა ფრადისა მწლებითა. შუღი-შუღიცა მისი, ყრმა მეფის ძე ალექსანდრე. და სუროდა შაბაზს, და დიდებულთაცა სპასკეთისათა უგუნ ქცევა სპასკეთათვე, და მრავლითა ნიჭითა უგუნ-ქცევა დედოფლისა, ძისა მიმართ თჳსისა ქუჭყანად თჳსად, და დატყუბამა მშუდობით საქართველომსა მეფეთა, მაგრამ მაშინ იმჟამათ რამეჲლნიცა საქართველოს გაცნი

ქართლიდამ, ან კახეთიდან შაბაზი ეყენ ადრიღოგანკე ახლ-
დნენ თანა, მამულისა თვისისა ორგულთა მათ, კერაგობითა მათითა, შაბაზის გული ესრეთ სსხედ გამოსცვალეს, ორმელ ყოველი განზრახული თვისი შესტყალა, და უტყვა მშჯდობისა მიცება, და ყოველითურთ საქართველოსა სამტეროდ და სხენებულად აღიძრა.

მაშინ მოუწოდა შაბაზმან დედოფალსა ქეთევანს თვის თანა და თუმცაღა მოკრძალებით და ღმობიერად იწყო ზრახუა მის თანა, და აღუთქმიდა კჳლად მშჯდობასა მრანაღთა პირთა, და ერთოდან დედოფალსა. «მცირე არს წლითა ძის ძეა შენი ალექსანდრე, მხედრობათა შინა ყოფაჲ ყრმისა ძნელ არს, სიტხესა, მოგზაურობათა, და ომითა შინა. თუ სადმე შეემთხვებვის ამას ვნებაჲ რამე შეგალ მე მოვალეობასა შინა ამა შჯდის შჯდისა შენისას. და თქვენად, დედოფალო და ძისა შენისა მიმართ მეთვისა პირ სიტხეჯლეულად დაშთები არა უწეი თუ რაჲ ვეო, ნუ უგებს შემძლებელ კარ ესუოდენტა სსმხრობელომსა და მხედრობისა ჩემისათა დატყეებად და ლაღად და მხრდეულად ყრმათა, დადგინებად თავისა ჩემისა: მიუწერე ძესა შენსა მეფესა, და მეცა წარუვლენ მას კაცსა ჩემსა სარწმუნოსა, რათამცა წარმოავლინოს ძეა თვისი უხუცესი, მაშინ სრულითა გულისა სარწმუნო კექმნები მას. ვეოთ თქვენ თანა მშჯდობასა, და დიდის პათივითა და მრავლისა ნიჭითა მიგატყვე თქვენ ადგილსავე თქვენსა, მე უგუნ ვიტყვი მხედრობითა ჩემითა, და თქვენ დაგიტყვენ თავისუფლად სამეფოსა შინა თქვენსა: მიუგო დედოფალმან, და რქვა. «მე ყოველითურთ

პირუთნებლად ვიტყვ უოკველსავე ჭეშმარიტსა წინაშე დიდებულებისა შენისა. გინადაცან პირმოთნეობით სიტყუა ანა ჯერ ანს თქმად წინაშე ეგუკეთარისა გვამისა უმეტეს მათგან, რომელნიცა შეფობითსაცა შინა ღირსებასა არიან: მეფეთა მიერ ანა ხამს შეტყულება სიტყუათა და აღთქმათა თვსთა: მეფენი ანა ეგრეთ არიან, ვითარცა სხუანი ლიტონნი კაცნი: მეფენი მაგალითნი და სახენი არიან სხუათა უოკველთა ერთანი: ესე ვითარისაგან კელმწიფასა ვითარცა ხარ შენ, შეპყრობილი დიდისა სხარსეთისა, და შორის აღმოსავლეთისა მეფეთა უწარხინებულესი ხარ შენ, ანა ჯერ ანს შეურაცხყოფა მათი, რომელნიცა ვითარცა ღირსებითა მეფობრივითა, ეგრეთვე სიტყუათაცა მტკიცითა და ჭეშმარიტითა განშუქნებულ არიან უტყუელ უოკვლად.»

«რადცა ითხოვე შენ, კემწიფეო, აღვისრულა უმეტესი ძემან ჩემმან მეფემან, შენ სთხოვე მას შჯლი, და მან შჯლიცა წარმოგიუღინა, და დედაცა თვსი, რომლისაცა ანს მხოლოდ შობილი ძეა, და რომელიცა უფუანს უმეტეს თავისა თვხისა: ესე ჭეო მან, პატივისცემისათვს, და სარწმუნო უოფისათვს შენისა: თქუენ იტყუთ ვითარმედ მტკიცე ყრმა არის აღექსანდრე. ანა ძალმიტს ტარებად იგი მხედრობასა შინა, რათა ანა შეემთხუას ვნება რამე. უხუტესიცა ძის ძეა ჩემი ანს ეგრეთვე, მტკიცედითა რამე თამე უფროს აღექსანდრესსა, და ანა მრავლითა წლითა გარდა ამათ ორთა, ანა უვის სხუაჲ ჯერეთ: რამესათვს ვნებავს სახლისა ჩუენისა აღფხუარაჲ და ძისა ჩემისა უშჯლო უოფაჲ: უწინარეს მათ დღეთა, თუთ პირითა

თქვენითა მომეცით მე სიტყუაჲ მტკიცე რომელ გარე
 მიაქცევთ მხედრობათა თქვენთა და ჩვენ და მტკებარნი
 თქვენ მიერ მოცემულთა მხედრობითა მიგაქცივნენ თა-
 ვის-უფლად სამეფოსა ჩვენსსა: წასათჳს უსმენ, კელმწი-
 ფეო, მათ რომელნიცა თჳსისა მშობლისა მამულისა ორ-
 გულ არიან და განმტყმულ: ბოროტთა კაცთა ჩვენსელება
 არს მოყვარება შოთათისა. იგინი, რომელთაცა სძულს მს-
 მული თჳსი, და ორგულება მეფეთა თჳსთა არს
 ოდეს ერთგულ გჳქმნებიან შენ: სხენასა ყამსა არა გსმენი-
 ეს წინაპართა თქვენთა სპარსეთისა მპყრობელთა, ოდე-
 სცა ჰქონიეს მათ ჩვენთანა მხედობა, რომელ რაჲცა აღეთ-
 ქნას მათ წინაპართა ჩვენთა მეფეთათჳს, რათამცა გა-
 დამსდარ იყვნეს მას, და არცა შეურაცხუყოფიეს მათ
 სიტყუანი მეფეთა ჩვენთანი. არცა ჩვენ მიერ გვიხილავს
 ესე წარსულთა ყამთა შინა რომელ, რაჲცა აღგეთქნას
 ჩვენთჳს, შეეცნეს აღთქმული ჩვენდა მომართ: აწ
 რაჲ იხილე წინა-აღმდეგი ჩვენ მიერ: მარადის სახლსა
 ჩვენსსა ჰქონიეს ჰატვიის ცემა სპარსეთისა მპყრობელთა
 მიერ. არათუ ეკე ვითარნი ჰატვიისცემაჲ ვითარცა ყმის
 მიმართ, გინა დამონებულისა ვისიმე მიმართ. არამედ ვი-
 თარცა თანა ზიარისა ტახტისა თქვენისა სემპრობელი-
 სსა; არა წინა-პარნი თქვენნი და თუთ თქვენცა აღგუ-
 არებიანთ დოულად შარქად და თანა-ზიარად მეფობისა,
 არა სრულიად ერი სპარსეთისა აღიარებსა ამას, ვითარმედ
 თუ სადმე იქმნებოდეს და აღსწყდეს სპარსეთისა მეფისა
 შემკვდრენი, მაშინ სრულიად სპარსეთისა სემპრობელთა-
 მსა შემკვდრენი იქმნებიან საქართველთა მსა მეფეთა სახ-

ლი დაკითხიან ბაგრატიონნი. ვინაჲდგან აჩიან იგინი სპარსეთისა მეფეთა დედუღით შთამომავალნი ნათესავნი:

რადენნი სარგებლობანი მიუღიეს სამეფოსა სპარსეთისასა საქართველადსა: არა ჩუქნი ვართ განმზადებულ მარადის, რადესა აღიძვრიან ბრძოლად სამაღნი რადენ-გზის და ვიციით ჩუქნი მათ-გან სამღუარნი აღრიბეყანისანი, და არა უტევეთ იგინი დაპყრობად ადგილთა მათ, და უფლებად საბრძანებულთა ზედა სპარსეთისათა:»

არა ჩუქნი გვპყრიეს გზანი გარეშეთა ყოველთა მუშობლებთანნი კერძოთა ჩუქნითა: უკეთუ ქართლსა და კახეთსა მოაკვდებინ ძალი, ჯერ არს რათა სჯიღეთ ამას, რომელ საქმეა ესე წინათუქ დასახავს დატემას სპარსეთისა სამეფოსასა, უკეთუ თქუქნი თუთ მოაკვებთ ძალსა და დაუძღურებთ სამზღვართა ჩუქნითა, ვინღა აღუდგების გარეშეთა მათ მტერთა სპარსეთისათა, რომელნიცა დღითიდღე ეძიებდენ დაპყრობასა აღრიბეყანისასა: იგინი გვინილვენი რა ჩუქნი მოუძღურებულსა, მაშინ კადნიერად შემოვლენ სპარსეთისა სამზღუართა შინა. ვინღა ექმნეზის მათ წინააღმდეგ და მეპირისპირედ მათდა. და რაჲ საოჯს მიზეზ ექმნეთ თქუქნი თავის-უფლად ზოგანს-მტერთა გზისასა დამდაბლებასა სპარსეთისა სამზღვრებელსასა:»

რადეს მოითხოვ შენ სხუასაცა ძესა მეფისა მიერ ძის-ჩემისა, ენნი მუნებური მოყვარენი და ერთგულნი მეფეთა სახლისანი არა იტყუან ამას: არა კმა არს ერთი ძეთაგანი მეფისა ყოფად წინაშე შაბაზისა? რაჲსაოჯს?

მეორეტა მიქუასთ, რომელიცა არს შემკვიდრეა ჩუწნი, ნუ უკვე ნებაჲს აღფხუჩა მეფეთა ჩუწნთა სსხლისა, რომელთაცა შთამომავლობანი უმეტეს ათასისა წლისა სისხლითა თჳსითა გუფარკვენ სრულიად ყოველსა საქარტუჭლსა: ამის მიერ შესაძლებელ არს რომელ წარმოიშვას ბრძოლამ რომელიცა უმეტეს წინააღმდეგ იქმნეხის შენი, კელმწიფეო, ინებებ დაქცევასა სისხლთაცა ნუ ნურცა მხედრობათა შენთასა, და ნურცა უბრალეთა ექსა, რომელთა არცა თუ მოგინებითა მათითა შეგცოდეს რადენ წამე ყოველთა დღეთა შინა ცხრუკებისა მათისათა:»

დაუკვირდებოდათ მახლობელთა შაბაზისათა და ყოველთა, რომელთა ესმოდათ სიტყუანი ეგუკითარნი შესაბამნი, და ჰირუთნებელი, და ჭეშმარიტნი დედოფლისა მიერ თქმულნი შაბაზის მიმართ, და აქებდეს ფრიად სიბრძნით და გონიერებით თქმულთა სიტყუათა მისთა: სიტყუათა დედოფლისათა თუმცა მოიცუჭს შაბაზ ფიქრმან ფრიადმან, მაგრამ ეგრეთცა არა მისდრიკა გული თჳსი ყოფად მშვიდობისა: თუმცა სსხითა დიდისა ჰატივის ცემისათა ღიქუწნით აჩუწნებდა ფრიადსა რეცა ტბილად საუბარსა, და მოწლეობასა, არამედ არა გულითა ჭეშმარიტითა. და ჟამსა განტეკებისასა, აღსდგა შაბაზ ადგილით თვისით სდა იგი სჯდა, და ესრეთითა ჰატივის ცემითა გამოსრული დედოფალთა სადგურით მისით მოვიდა სადგურად თჳსად: დღესა მეორესა, უპირველესითა ცოლებითა თჳსითა მოვიდა შაბაზ ხილვად დედოფლისა, და ეტყოდა მასუჭ სიტყუასა, რათა უმეტეს დაწმუნებისათჳს, წარმოუვლინოს მეფემან თვიმურან

უხუცესი ძე თვის ლეონ ხოლო დედოფალი კვალად
აწა თანაჲკმა იყო ამას ზედა:

მაშინ ყოველივე ესე შემთხვევებისანი აუწყა დედო-
ფალმან ძესა თვისსა, და ეგრეთვე ნოდარმან სცნა კითხ-
ვითა აქუნდა ნამცნები მეფისა მიერ შესაიდუმლეთამან
შაბაზისათა ყოველნი განზრახუნი და დაწუბილე-
ბანი საიდუმლონი შაბაზისანი, და მიუწერეს მეფეს
რა განზრახუა ბოროტი აქეს საქართველსა მი-
მართ, და შენდამი, და ნურღა რა წარმოუკლენ მე-
ორესაცა შჯლსა, რათა არა იქმნე უმეპკვიდრო.

ოღეს მიიწივა მეორედ მოციქული შაბაზისა, მეფისა
მიმართ თეიმურაზისა, არღარა ენება მიცემა მეორისაცა
ძისა, არამედ არა აუთლეს თავადთა და თანა გან-
მზრახვიითა მისთა მეფეს აიძულებდეს და ეკედრებოდეს
რათა არა წინააღმდეგ ექმნას ამას ზედა, იხსნას
შეფოთისაგან, მიცემითა ძისა თვისისათა, სძეფოჲ
თვისი: მაშინ უღონო ქმნილი მეფე ყოვლითურთ
ვერღარა წინააღმდეგ წარჩინებულთა თვისთა, და განმზადა
უხუცესივე ძე თვისი, და უმრსხველწლად ორნივე იგი
საყვარელნი ძენი, და დედაჲ უძვირფასესი, რომლისაცა
იყო თვით ძე მხოლოდ შობილი (შესაწირავად) საყვარ-
ელსა თვისსა მამულსა:

წარგზავნა რა ძე თვისი ლეონ, თანა წარატანა წარ-
ჩინებულთა თვისთაგანი დავით ასლანის შჯლი, და სხუნი
წარჩინებულთა ძენი, და მიიყენეს წინაშე შაბაზისა:
ხოლო შაბაზ განიხარა ფრხად, ხოლო დედოფალი
ჭეთევან, და სხუნი წარჩინებულნი მის თანა მეოფნი ერდ-

გულნი მეფისა შაბაზისნი მწუხარე იქმსეს მას ზედა,
ვინაჲდგან ეცნათ მათ განზრახული შაბაზისა:

მაშინ შაბაზ, ოდესცა იგდო კელად დედა და შულნი
მეფისა თეიმურაზისანი, მაშინ მისწერა მეფესა «მადრიელ
კართ ფრიად წარმოვლინებისათჳს შჯლთა შენთა, და
დედისა დედოფლისა და ფრიად საწმუნო ვიქმენ, რომელ
გსურის ქეშმარიტითა გულითა, ყოვლით სამეფოთ შენი-
თურთ, მშვიდობა ჩუენ თანა: აწ მოკვდ შენცა ჩემთანა
და ავგასებ შენ და სამეფოსა შენსა ნიჭითა მრავლითა
და ეგრეთ განგიტეკებ მშჯლობით სამეფოსა შენსა:»
ენება შაბაზ რათა მიიყვანეს თჳს თანა მეფეცა
თეიმურაზ, და სახლეურები თურთ მისით ზერლ-
ბილ ჭყოს იგი, და არღარა უტყოს, არამედ აღსძოს
სრულიად და სამეფოცა მისი განსეთი სრულიად მოაოხროს
და უმკვდრო ჭყოს.

(განგრძელება შემდგომ ნომერში იქნება.)

«წიგნი მიწერილი რედაქტორთან» ეფთვიძე
წერეთლისა.

(«ცისკარი» 1862 წ. თებერვლის წიგნი.)

«ფითარტა თხიერი ნუფხვასა შინა.»

ჩქეწნი «ცისკარი», რაგორც მოკესსენებათ, შეიქნა
ფორტის მაგაფრი. ვისაც კი სადმე წიგნის გაგზავნა მოე-
სურება «ცისკრის» რედაქტორს მიმართავს და თხოვს
თუთონ (სტატიაში) «თქეწნი მუხლის ჭიჭიძე ეს წიგნი
(ხანდისან უსტარსაც უწოდებენ) თქეწნს ყურნალში ჩა-
ბეჭდეთ, თუმიცა ბეკრი არ არი შიგ რამე, მაგრამ ამ
ჩემი რი სიტყვით შინდა ქართულს ენას შეკვიწო (სასა-
ცილოა!).» უფ. კერესელიძე, უქეწშეკრდომილესის თხო-
ვნის ერთგული აღმასრულებელი, იმ წიგნს ჩქეწნს «ცის-
კარს» აკისრებს. საცოდავს ყურნალს კისერი მოკესა
ნამეტანი სიმძიმის ზიღვით! ზოგი, საუბედუროდ, იმის-
თანა მძიმე წერილები არიან მაგ. უფ. ალექსიევ-მესხიევის

რომ თითო მათი ასე და სიტყვა თითო ტყვიის სიმძიმეა, ასე რომ საწყალი ჟურნალი ქართლიდამ იმერეთში და იმერეთიდან კახეთში ჩანხალით კელში შემოგვაბერდა და, როგორც მოგვიტანს რაბს ზემოური იმერელი ან, უფრო სწორედ ვსთქვათ გვინასწამეტყულებენ დიდ-მნიშვნელობითნი სიტყვანი ზემოურისა იმერელისა, რომელ გორისელისა წერეთლისა ეფთიძისანი, მალე გადავა საუკუნე ნეტარებაში! მაგრამ რა მიაჩქარებს იმ გზა-დაღოცვილს, მოიცადოს, რა ენაღულებს! თუ ძვა ებადება და იმისი ეშინია, ტყუილი შიშია! ორივეს ეყოფა საქართულებს! დიად. დაუძღურდა საწყალი იმ წიგნების ტარებაში! ანგი რა ქნას უფ. რედაქტორმა? თუ არ დაბეჭდა წიგნები, ვინ იცის რამდენს კაცს მოიმღებებს, რამდენს ჟურნალზედ კელის მომწერს დაჭკარგავს! მაშინ «ცისკარის» გამოცემას თავი უნდა დაანებოს. ეს უკანასკნელი მიზეზი, სამწუხარო მისთვის საქართულებსა და ქართული ენის სიუჟარულის გამო, ნებას არ აძლევს უფ. რედაქტორს უარი უთხრას წიგნის მიმტანს, ან გამომგზავნს.

წიგნების ბეჭედა «ცისკარში» შეიქმნა განსაკუთრებით თვთქმის ჩუქულუებად ორი, თუ სამი წელია. იმის მიზეზი, მგონია, ჩუქუნგან ერთმანეთის მიბაძვა აჩის. ვითომცა კარგს რამესუდ? სრულიადაც არა! რაც წიგნები ჩუქუნს ჟურნალში დაიბეჭდა, იმათგან იქნება ექვსიოდუ შვიდიოდუ წაკითხებოდეს კაც. სხულებიკი წამსკედურობით არიან წიგნებად დარქმეული. ე.ს.ა. «ცისკარში» ერთი-ორი სიტყვს დაბეჭდა ჭსურკებია მას თხზულებით-სათვს (ნეტავი თუ შეიძლება, რომ «თხზულება» დარქვას)

სახელის მოუზოკებლობისგამო უთქმის: მოდი ამ ჩემს თხზულებას «წიგნს» დაეარქმევე, მაინც ბევრი იბუჭდება ახლად. მიზამქს მოლაყბეს, რომლის სტატიები მიიტაცებენ კაცს, როცა გადავხედავთ ხოლმე ყურნალის მეორე გვერდს, მიზამქს—და ყველამ მახვლობს დაიწყო, მაგრამ ჩუწნდა სამწუხაროდ, უთავბოლოდ! გორელმა მოლაყბემ თქმს ერთხელ თავის გასამართლებად, წასაკვრველია სი-მახვლით: «ა. ვ. ვ. ორბელიანის ხმამ გამაღუძა, თორემ, აქამდის შეძინა, მისთვის ვერ ვლავობდიო». ეს გორისე-ლი, მგონია, კარგად აღარ მახსოვს, აყუია იყო, ამის პირიდან ამოსულა სიტყვამ ძილმა მთელი საქართველო მოიარა: სადა არ იყო, იმერეთში, კახეთში, გუხეთში, ზემო-თსა და ლიხეთში და სს. და სს.—თითქო ძილში ლაპარაკი კარგი იყო! საკვრველია, რომ ჩუწნი ყურნალი, კიდევ ამისთანა არის! უწლა ძილში ეწერთ, ვბოდავთ! მაგრამ მგონია, მისთვის ლაპარაკობენ «გვძინავსო», რომ, უკეთესის დაწერა დადგან არ შეუძლიანთ და შეუძლებლობის გამოცხადება კარგი არ არის, მძინარეობით ვითომ ბო-დიშს იხდიან. ბოდიშიც რომ ჩუწნდა ყველად არის! სტა-ტიის თავში უთუოთ ბოდიშს უნდა ითხოვდეს მწერალი, მაგრამ მართო სიტყუებბის მწერალი; ნეტავი სიტყუებბი მაინც სწორედ იყოს დაწერილი: გადაბმულიაგამომუ-ლი! ღუთის გულისათვს გაიღუძეთ, ღუთის გულისათვს განგვათავისუფლეთ თავის შესავლისაგან მუბოდიშებო.

ამ ზეკით ნათქმამის, წამხედურებითს მიდრეკილებით დაიწყო თავ. იმერელმა თავისი სტატია «ლოტოთი ლო-თობა ქუთაისში», რომლის მიხეზი, როგორც თუთონ

ყოფილა ქუთაისის მეჭორის სტატია და დანიჭეს საკვლად «თავ. იმერელი» — ფსევდონიმი, მსგავსი «გოლზიდელის და ქართლელის», რომელიც ჩუბულებად გადაიჭვენ. აბა რა უნდა ექნა თავ. იმერელს? «გოლზიდელი» და «ქართლელი» თუ იყო «იმერელიც» უნდა გამოჩენილიყო. თავ. იმერელი დასტინის მეჭორის სტატიის სისუსტეს და გაურკვევლობას ედ. თუმცე უკანასკნელის სტატია ნამძინარეკს ედ არის დაწეებული და ძილითვე გათავებული და პირუჭლის სრულს სიმამაცეში (არ მინდა ესტეჭა «სიფხისლეში», რომელსაც გუმტიცებს მისი ბოლო ფართო ნიჩაბი, (უჭ! რა იმასჯლა იმ წყეულმა, ნიჩბით რომ დატრიალდა ქალებს შუა!) მაგრამ თავ. იმერლის სტატიას მეჭორის სტატია სჯობს მანც, ჩუბუნ არა გუჩქეს ადგილი და არც დრო არის აქ, მოვილაპარაკოთ თავ იმერელის უებრო სიტუაცეზე და მის დაშწერის გაურხდელობას ედ, რომელსაც ხსენებულს სტატიაში მიუწევია ცინიკობამდის და, რომელიც უფრო საციცხავი იყო, ვინემ ორისამი ილ. ჭავჭავაძისგან წამოთქმული სიტუეჭბი, რომელნიც სრულიად არ ყოფილან ცუდის აზრით ნათქვამი.

ჩუბუნ გვიხდა მოვილაპარაკოთ კაცზე, (მართლმ?!), რომელიც გამოსულა ყურხალურს სარბიულზე, (კაი დაგემაართოს!) «საუგუნის მეორე ნახეკარის ასაკში ყოფის დროს» (უჭ!) ჩუბულებრივის წიგნით (კაი! ცისკრის კისერო!) ჩუბულებრივ ილ. ჭავჭავაძის მოპირდაპირედ (ბარაქალა!) და რომელსაც ფსევდონიმის მაგიერ გამოუცხადებია სრული ტიტული «სემოური იმერელი, გორისე-

ლი წერეთელი ეფთჳმე» (ანკისი შინებია! უთუოდ მარ-
თაღს ლამაზაკობს!)—ამ გამოცხადებამ იქნება ერთს საქ-
მეში შეგვეწიოს. იქნება აღარ დაგვეკარგოს უფალი გო-
რისელი წერეთელი ეფთჳმე, ესე იგი ზემოური, იქნება
ოკიბოეთ საქანთქელში. ახლა ჩუქნც ჩუქნულებრი-
ვად ვიუჯრეთ (რა გაწეობა, ჩუქნულება მეტობს!) სად
სუფეგს ჩუქნი მოასპარეზე?—იმედი გუქქეს, რომ ჰსუნს
დიდად არ დაგვანდება ქუთაისიდან. მაგრამ ეს კაცი ზე-
მოურად იწოდებს თავს, თავადი იმერელი მისი მოძქვა
ძაშა სადამე თავადი იმერელიც ზემოურიც. თუ ზემოთს
მის, მის სიახლოვეს მანც იქნება, თუ არა და ქუთაის-
შიც იქნება იყოს. (ეს ლოდიკა უფ. გორისელის განლა-
ესთ).—უფალი გორისელის სტატია არის: ვითარცა თხი-
ქნი ნუგზაში» ე. ი. როგორც გუდა ყინვაში; მაშა სადა-
მე როგორც «ფუკე» ყურნაში.—თუ ჩუქნც ისე გვეს-
მის ჰოეზია, როგორც უფ. გორისელს, ეს სიტყუქნბიც
ჰოეტოკურად უნდა იყოს დაწერილი, მაგრამ ჩუქნ არკის
კაძალებთ. ვისაც უნდა აქ ჰოეზია იპოვოს, იქნება იპოვოს,
ვისაც არა და არა. ახლა ამისთანა სიტყუქნბს თავი დავა-
ნებოთ და გადავხედოთ ჩუქნს თხიერს რომელაგუდა ანუ
ფუკე და, რომელმაც მოთმინებიდამ გამოგვიყვანა; დავხე-
დოთ აქაიქ, როგორ გაყინულა ეს საკარგელი ფუკე აზი
ტაროსების გამო, ან არა და შევიტყოთ, რითია გაბე-
რილი ან როგორ? სიადვილისათჳს შემდგომი ლაუბობა
უნდა გაყო რვა პუნკტად:

1) უფ. გორისელს უნდოდა რომ ეთქვა: «მოხუცე-
ბულის ცოლი და მისი ძმის ქალი ნიჭიერები არიანო

(გინ ვითხვდა?) მაგრამ მოუხერხებლობის გამო მოუხდა, თუ სხვთ წითმე, ნიჭიერების მაგიერ უნიჭოები დაარქვა. თქვენმა სიტყვებში, უფალო გოგონსელო, სჯობდა რომ სრულიად არ მოგესვენებია იმ მოხუცის ოჯახი, და თუ მოხსენე ნიჭიერადგი არ ვიტყვადი! რას უბნობთ?! სიტყვებში მამინ აქვს ამ ჩიტსნს უურნაღს, როცა სვლავობს ფურცელი იბეჭდება და იმისთანა სტატიები, როგორც იყო ილია ჭავჭავაძის. ჭკვანი გაცემა ამ სტატიების მიხედვით უფრო გამომწოდენ «ცისკარს» გინემ სხვთ. როგორც თქვენ უბნობთ, ამ ოჯახს არ გამოუწერია; მაგრამ ეს ფაქტი, მგონია, მკერამეუტეუწლობისთვის მოგიგონიათ თქვენ. ცუდი დაგემაართათ, გალანძვეთ პატიოსანი მოხუცის ოჯახი! ეს ზიარქვლი ზუნეტი გამოვიდა «ფუჟე».—

2) ყვრის გოგონსელი: «ჭავჭავაძე! რისთვის ხარ მაგრე გაუზღელი და მაგრე უშეერს სიტქვბს ეუბნები გნ. ბარ. ჯორჯაძისას!» თქვენნი ჭირიმე. თუთან მას გითხეთ, როგორ სწერს: «ვიღაც ჭავჭავაძეო,» «ვახელი ჯორჯაძისას.» თითქო არ იყო «ცისკარში» სასელი და გვარი, რომ მდინადა ეთქო. თუ ამას არ მიიღებს პატივისღებაში, მამინ მინი ყვრელიც...

3) უფ. ჭავჭავაძის სტატია ახლა წავიგითხე. კარგადრო და ჟამს გაუგლია წავითხვამდის! აქამდის სად იყო თქვენნი ჭირიმე? ეს კიდეც არაფერი, მაგრამ ეს როგორ უნდა დაიჯეროს გაცემა, რომ ენის წარმატებისთვის გოგონათა უფ. ჭავჭავაძის სტატიების წავითხვას სამი დღე მონადრომა.—ესეც მესამე, ესე იგი ერთი სამეული....

გულნი მეფისა შაბაზისნი მწუხარე იქმნეს მას ზედა,
ვინაჲდგან ეცნათ მათ განზრახული შაბაზისა:

მაშინ შაბაზ, ოდესტა იგდო კელად დედა და შვილი
მეფისა თეიმურაზისანი, მაშინ მისწერა მეფესა «მადრიელ
კანთ ფრიად წარმოგლინებისა»-თჳს შვილთა შენთა, და
დედისა დედოფლისა და ფრიად სარწმუნო გიქმენ, რომელ
გსურის ჭეშმარიტითა გულითა, ყოველით სამეფოთ შენი-
თურთ, მშვიდობა ჩუენ თანა: აწ მოკედ შენტა ჩემთანა
და აღგაკებ, შენ და სამეფოსა შენსა ნიჭითა მრავლითა
და ეგრეთ განგიტყუებ მძვდობით სამეფოსა შენსა:»
ენება შაბაზ რათა მიიყვანეს თჳს თანა მეფეტა
თეიმურაზ, და სხლეურებითურთ მისით ჰერო-
ბილ ჭყოს იგი, და არღარა უტყოს, არამედ აღსზოს
სრულიად და სამეფოტა მისი განეთი სრულიად მოაოხროს
და უმკვდრო ჭყოს.

(განგრძელება შემდგომ ნომერში იქნება.)

«წიგნი მიწერილი რედაქტორთან» ეფთვიძე
წერეთლისა.

(«ცისკარი» 1862 წ. ფებრუალის წიგნი.)

«ფითარცა თხიერი ნუფხვასა შინა.»

ჩუქსნი «ცისკარი», როგორც მოგვსენებთ, შეიქნა ფორტის მაგური. ვისაც კი საღმე წიგნის გაგზავნა მოესურვება «ცისკრის» რედაქტორს მიმართავს და თხოვს თუთონ (სტატიაში) «თქუქსნი მუხლის ჭიჩიძე ეს წიგნი (ხანდისან უსტარსაც უწოდებენ) თქუქსს ყურნალში ჩაბეჭდეთ, თუმცა ბევრი არ არი შიგ რამე, მაგრამ ამ ჩემი რთი სიტყვთ მინდა ქაჩთულს ენას შევეწიო (სასაცილოა!),» უფ. კერესელიძე, უქუქსშეკრდომილესის თხოვნის ერთგული აღმასრულებელი, იმ წიგნს ჩუქსს «ცისკარს» აკისრებს. საცოდავს ყურნალს ვისერი მოეხება ნამეტანი სიმძიმის ზიდვით! ზოგი, საუბედუროდ, იმისთანა მძიმე წერილები არიან მაგ. უფ. ალექსიე-მესხიევის

რომ თითო მათი ასო და სიტყვა თითო ტყვიის სიძიშა, ასე რომ საწყალი ყურნალი ქართლიდამ იმერეთში და იმერეთიდან კახეთში ჩანხალით კელში შემოგვაბედა და, როგორც მოგვითხრობს: ზემოური იმერელი ან, უფრო სწორედ ვსთქვათ გუწინასწამეტყუწლებენ დიდ-მნიშვნელობითნი სიტყუანი ზემოურისა იმერელისა, რომელ გორისელების წრეთლისა ეფთიმისანი, მალე გადავა საუკუნე ნეტარებაში! მაგრამ რა მიაჩქარებს იმ გზა-დაღოცვილს, მოიცადოს, რა ენაღვლებს! თუ ძმა ებადება და იმისი ეშინია, ტყუილი შიშია! ორივეს ეყოფა საქართველს! დიად. დაუძღურდა საწყალი იმ წიგნების ტარებაში! ანვი რა ქნას უფ. რედაქტორმა? თუ არ დაბეჭდა წიგნები, ვინ იცის რამდენს კაცს მოიმდურებს, რამდენს ჟურნალზედ კელის მომწერს დაჭკარგავს! მაშინ «ცისკარის» გამოცემას თავი უნდა დაანებოს. ეს უკანასკნელი მიზეზი, სამწუხარო მისთვის საქართველოსა და ქართული ენის სიუწარულის გამო, ნებას არ აძლევს უფ. რედაქტორს უარი უთხრას წიგნის მიმტანს, ან გამომგზავნს.

წიგნების ბეჭედა «ცისკარში» შეიქმნა განსაკუთრებით თვქმის ჩუწულებად ორი, თუ სამი წელია. იმის მიზეზი, მგონია, ჩუწნგან ერთმანეთის მიბაძუა არის. ვითომცა კარგს რამეზედ? სრულიადაც არა! რაც წიგნები ჩუწნს ჟურნალში დაიბეჭდა, იმათგან იქნება ექუსიოდე შვიდიოდე წაკითხვებოდეს კაც. სხუწბივი წამხედურობით არიან წიგნებად დარქმეული. ვ.საც «ცისკარში» ერთი-ორი სიტყვს დაბეჭდა ჭსურეების მას თხზულებისათვის (ნეტავი თუ შეიძლება, რომ «თხზულება» დარქქვას)

სახელის მოუხვევებლობისგამო უთქმის: მოდი ამ ჩემს
 თხზულებას «წიგნს» დაგარქმევ, მაინც ბეჭდი იბეჭდება
 ახლათ. მიბაძეს მოლაყბეს, რომლის სტატიები მიიტაცებ-
 ბენ კაცს, როცა გადახედავთ ხელმე ყურნალის მეორე
 გვერდს. მიბაძეს—და ყველამ მახვლობს დაიწყო, მაგრამ
 ჩუქნდა სამწუხაროდ, უთავბოლოდ! გორელმა მოლაყბემ
 თქვა ერთხელ თავის გასამართლებად, რასაკვრველია სი-
 მახვლით: «ა. ვ. ჯ. ორბელიანის ხმამ გამაღვძა, თორემ,
 აქამდის მუძინა, მისთვის ვერ ვლახებოდიო». ეს გორისე-
 ლი, მგონია, კარგად აღარ მახსოვს, აუყია იყო, ამის
 პირიდან ამოსულა სიტყვამ ძილმა მთელი საქართველო
 მოიარა: სადაც იყო, იმერეთში, კახეთში, გურეთში, ზემო-
 თსა და ლიხეთში და სხ. და სხ.—თითქო ძილში ლაპა-
 რაკი კარგი იყოს! საკვრველია, რომ ჩუქნი ყურნალი, კიდევ
 ამისთანა არის! უჭლეს ძილში ვწერთ, ვბოდავთ! მაგრამ
 მგონია, მისთვის ლაპარაკობენ «გვიანასო», რომ, უკე-
 თისის დაწყება რადგან არ შეუძლიანთ და შეუძლებლობის
 გამოცხადება კარგი არ არის, მძინარეობით ვითომ ბო-
 დიშს ინდიან. ბოდიშიც რომ ჩუქნდა კვლად არის! სტა-
 ტის თაგში უთუოთ ბოდიშს უნდა ითხოვდეს მწერალი,
 მაგრამ მარტო სიტყუჭების მწერალი; ნეტავი სიტყუჭები
 მაინც სწორედ იყოს დაწერილი: გადამხული-გადმოხუ-
 ლი! ღუთის გულისათვის გაიღვძეთ, ღუთის გულისათვის
 განგვათავისუფლეთ თავის შესავლისაგან მეზოდისებო.

ამ ზევით ნათქმის, წამხედურებითს მიდრეკილებით
 დაიწყო თავ. იმერელმა თავისი სტატია «ლოტოთი ლო-
 თობა ქუთაისში», რომლის მიხედვით, როგორც თუთან

ყოფილას ქუთაისის მეჭოჩის სტატია და დაიწქა საკლად «თავ. იმერელი» — თსუკდონიმი, მსგავსი «გოლსიდელის და «ქართლელის», რომელიც ჩუჭულებად გადაიქცენ. აბა რა უნდა ექნა თავ. იმერელს? «გოლსიდელი» და «ქართლელი» თუ იყო «იმერელიც» უნდა გამოჩენილიყო. თავ. იმერელი დასტინის მეჭოჩის სტატიის სისუსტესა და გაურკვეჭლობასუდ. თუმც უკანასკნელის სტატიის ნაშინარკეზუდ არის დაწეებული და ძილითვე გათავებული და პირუჭლის სრულს სიმამცეში (არ მინდა ესთქა «სიფხიზლეში», რომელსაც გვმტეცებს მისი ბოლო ფართო ნიხაბი, (უჭ! რა იმხზლა იმ წეეულმა, ნიხით რომ დატრიალდა ქალებს შუა!) მაგრამ თავ. იმერლის სტატიას მეჭოჩის სტატია სჯობს მანც, ჩუჭნ არა გუაქქს ადგილი და არც დრო არის აქ, მოვილაპარაკოთ თავ. იმერელს უებრო სიტუდეზუდ და მის და-მწერის გაურდელლობასუდ, რომელსაც ხსენებულს სტატიასში მიუწეია ცინიკობამდის და, რომელიც უფრო საკიცხავი იყო, ვინემ ორისსაში ილ. ჭავჭავაძისსგან წამოთქმული სიტუჭუბი, რომელნიც სრულიად არ ყოფილან ცუდის აზრით ნათქვამი.

ჩუჭნ გვიხდა მოვილაპარაკოთ კაცსუდ, (მართლსა?!), რომელიც გამოსულა ყურნალურს სარბიელსუდ, (კაი დაგემათოს!) «სუგუნის მეორე ნახეკარის ასაკში ყოფის დროს» (უჭ!) ჩუჭულებრივის წიგნით (კაი! ცისკრის კისერო!) ჩუჭულებრივ ილ. ჭავჭავაძის მოპირდაპირედ (ბარაქალ!) და რომელსაც თსუკდონიმის მაგიერ გამოუცხადებია სრული ტიტული «ზემოური იმერელი, გოჩისე-

ლი წერეთელი ეფთჳმე» (ანკვისი შინებია! უთუოდ მარ-
 თალს ლაშაანკობს!)—ამ გამოცხადებამ იქნება ერთს საქ-
 მეში შეგვეწიოს. იქნება აღარ დაგვეპარგოს უფალი გო-
 რისელი წერეთელი ეფთჳმე, ესე იგი ზემოური, იქნება
 რკვიპოეთ საქართუჭლლში. ახლს ჩუჭნტ ჩუჭულებრი-
 ვად კიუჯრეთ (რს გაეწეობა, ჩუჭულება მეტობს!) სდ
 სუფუგს ჩუჭნი მოსხანრესე?—იმედი გუჩქეს, რომ ზსსუხს
 დიდად არ დაგვანდება ქუთაისიდან. მაგრამ ეს კაცა ზე-
 მოურად იწოდებს თავს, თავადი იმერელი მისი მოძმეა,
 ძაძა სდამე თავადი იმერელიც ზემოურიც, თუ ზემოთს
 მრს, მის სიახლრესე მანტ იქნება, თუ არს და ქუთაის-
 შიც იქნება იურს. (ეს ლოდიკა უფ. გორისელის განლა-
 კსთ).—უფალი გორისელის სტატია არის: ვითარცა თბი-
 რი ნეფხვანში» ე. ი. როგორც გუდა ყინვაში; მძა სდს-
 მე როგორც «ფუგე» უუნანაში.—თუ ჩუჭნტ ისე გვეს-
 მის ზოესია, როგორც უფ. გორისელს, ეს სიტუჭბიც
 ზოეტიკურად უნდა იურს დაწერილი, მაგრამ ჩუჭნ ანკვის
 ვაძალებთ. ვისაც უნდა აქ ზოესია იზოურს, იქნება იზოურს,
 ვისაც არს და არს. ახლს ამისთანა სიტუჭბს თავი დაუ-
 ნებთ და გადავხედოთ ჩუჭნს თბიერს რომელსგუდა ანუ
 ფუგე და, რომელმაც მოთმინებდამ გამოგვიყვანს; დავხე-
 დოთ აქაიქ, როგორ გაყინულს ეს სკვრკველი ფუგეპეი
 ტაროსების გამო, ან არს და შეკიტყოთ, რითიან გაბე-
 რილი ან როგორ? სიადვილისათჯს შემდგომი ლუბობა
 უნდა გავეო რვა ზუნგტად:

1) უფ. გორისელს უნდოდა რომ ეთქვას: «მოხუცე-
 ბულის ცოლი და მისი ძმის ქალი ნიჭიერები არიან»

(კინ კითხვდა?) მაგრამ მოუხერხებლობის გამო მოუხდა, თუ სხვთ რითმე. ნიჭიერების მაგიერ უნაჭოები დაარქვა. თქვენმა სიტყვებზე, უფალო გორისელო, სჯობდა რომ სრულიად არ მოგესხებია იმ მოხუცის ოჯახი, და თუ მოიხსენე ნიჭიერადგი არ ვიტყვდი! რას უბნობთ?! სიტყვებზე მამინ აქქს ამ ჩქენს ჟურნალს, როცა სალაუბოს ფურცელი იბეჭდება და იმისთანა სტატიები, როგორც იყო ილია ჭავჭავაძისა. ჭკვანი კაცები ამ სტატიების მიზებით უფრო გამოიწოდენ «ცისკარს» ვინემ სხვთ. როგორც თქვენ უბნობთ, ამ ოჯახს არ გამოუწერია; მაგრამ ეს ფაქტი, მგონია, მჭკერ-მეტყუელბობისთვის მოგიგონიათ ოქვენ. ცუდი დაგეპართათ, გალანძღეთ ჰატი-ოსანი მოხუცის ოჯახი! ეს შირქელი ჰუნკტი გამოვიდა «ფუჟე.»—

2) ყვრის გორისელი: «ჭავჭავაძე! რისთვის ხარ მაგრე გაუხდელი და მაგრე უშკერს სიტუტბს ეუბნები კნ. ბარ. ჯორჯაძისას!» თქვენი ჭირიმე. თვთონ მას კითხეთ, როგორ სწერს: «ვილაც ჭავჭავაძეო,» «ეახელი ჯორჯაძისაო.» თითქო არ იყო «ცისკარში» სახელი და კვარი, რომ ზდილად ეთქო. თუ ამას არ მიიღებს ჰატივისდუბაში, მამინ მისი ყვრილიც....

3) უფ ჭავჭავაძის სტატია ახლა წაკითხეთ. კარგადრო და უამს გაუგლია წაკითხამდის! აქამდის სად იყო თქვენი ჭირიმე? ეს კიდევ არაფერი, მაგრამ ეს როგორ უნდა დაიჯეროს კაცმა, რომ ენის წარმატებისთვის გოლიათმა უფ. ჭავჭავაძის სტატიების წაკითხვას სამი დღე მოანდომა.—ესეც შესამე, ესე იგი ერთი სამეუელი....

ფუ!.. სამეული ფუკე.

4) საკვრეელია, ღმერთმან იცის, ეს კაცი ჩატიკების უფ. ჭკუჭკუაძეს, რასთვის არ დაარღვე ენ. ბარ. ჟორჯაძის ნათქვამია. ეს სხუა კითხუა, დაარღვა, თუ არა? მხოლოდ ეს მათქმეუნიეთ: იღ. ჭკუჭკუაძემ რომ «შემღილის» კრიტიკა დასწერა, მაშინ ხომ უფ. ერისთავი უნდა გაემართლებიათ, ე. ი. უფ. ჭკუჭკუაძის კრიტიკა უნდა გაეხსრიკათ? მაგრამ კრიტიკოსებმა უფ. ჭკუჭკუაძის ლექსებს სტატუს კელი და არა მის კრიტიკას.» დაღმა შეეცდილებით, გამოღმა დაკვრებია.—მაშასადამე სხუა კაცებიც იყო, რომ ამ ნაირს საუკედური ეთქო მათთვის უფ. გორისელს და უფროც. მაგრამ რაღაც გაქვსებული უფოთიღა იღ. ჭკუჭკუაძესუდ.—გამოვიდა...

5) ნატრულობს უფ. გორისელი, რომ მჭეგრამეტუქსლობა და ლექსთ-წეობილება გამოვიდეს ისეც ცხოვრების სარბიულსუდ. (რაო? რაო?)/ ჩუქსნ ვთქიქრობთ, რომ ახლს მოდგმან უფრო ნუბა აქქს, რომ მითხროვოს, რა უფრო არის მისთვის საჭირო (ე. ი. ახალი მოდგმისათვის), კინემ «საუკუნის მუოკრ ნახეკარის ასაკსა შინა მეოფს», (უფალი გორისელის სიტუქსბი გახლავთ.) ჩუქსნ არ გუინდა არც წამლიანი, არც უწამლო დამაღლებული რიტორიკა უფ. მესხიეკისა (გიმნაზიაშიც თავი მოგკაძულა!) და არც სიტუქსბის-წეობა ად. სულხანოკისა, რომელიც აფთხობს საბეკმნეთის, რომის და ეკროპის მწერლების აჩრდილებს, ბარმაროზულდის აჩრებით და ენით უბნობს ჩუქსნ უფრო განათლებული კართ ეკროპიელებსუდო. რომ არ ესმის, რა არის განათლება, ან რომელი

ხალხი უფრო განათლებულია, რა აღაშარაკებს? მეჩემე უბნობს მწერლებზე: «უკვლავნ ჭსჩანს თავის მოჩილება (რომ ცოდნებდა, რომ მის სტატიას არ მოიწონებდენ ცისკარს თავს მოაჩილებდა უფ. სულხანოვი.) სადაცვი შოათხსკეების მძიმე შრომაჲ (საგანა რომელიც აუღია უფ. სულხანოვს თავის სტატიისთვის სწორედ მძიმეს მისთვის!) გითარცა თხზულებაში, აგრეთვე კვლავნებაში მუშავობენ სინჯაჩით და გარეწრობით (მაგ. აღ. სულხანოვი); ე. ი. უფ. გორისელი, უფ. მესხიკით და სულხანოვითურთ) სწრაფობენ მიღებად საკვებლობათა (სახელის მოშობას); მონება მათი მცტულ არს საკვებლობათა; გონება მათი მცტულ არს სურვილითა, რათამცა მსწრაფლად მოიშობებათ რქროსა და კვრცხლსა (რომელსა უფ. კვრესელიძე არ იძლეება, მათდა სამწუნაროდ, სახელი მაინც ხვდებათ). — მიღტონმა (იქნება სხჳამ ვინმემ?) დუნისნა ამ გჳართა მსურჳელთა ადგილი უფრსკულთა შინა (საცოდაკები!!)» დიდი მადლობელი ვართ უფ. კვრესელიძის, რომ ფულებს არ იძლეება სტატიებში, თარემ მაშინ რ ჩინის სურვილის გამო უფრო ბეკრს «ფუკეს» ე. ი. ფუკეს იტყოდნენ უფ. გორისელი უფ. სულხანოვითურთ და მათს სტატიებს უფრო ვარკვს ადგილს დაუნისშენიდა გამოცდალი კაცი, ვინემ მიღტონი) გამოვიდა....

6) უფ. გორისელს უნდა დამტკიცოს პლუტოკური ტადანტი გნ. ბარ. ჯორჯაძისა, მით რომ იმისთანა ჭადი ჯერ ეხლანდელს დროში, არ გამოსულა სასამარკზოდ ლიტერატურაში. ჩუწნ არაფერს არ ვიტყვთ გნ.

ბ. ჟორჯაძის ტელანტზედ. ჩუქნი საქმე არის. არ მხოლოდ ამას ვიკითხავო: ნუთუ ამით შეიძლება დამტკიცება? ძლიერ კარგად რომ არ ცოდნებოდა უფ. გორისელს დიალექტიკა, ამ გუარს შტაიცი (?) საფუძველს ვერ მოიყვანდა დასამტკიცებლად. ესეც მეორე სამეუელი ფუტკე.

7) იმტკიცებს თავისთვის ისტორიკოსობის ტიტულს ამით: ჩუქნი საქართველო, ოდესაც შულთა მისთა წაინდინეს ხასიათი (კითომც თურგ ჯალეულებმა) ქშთავარდა კელთა შინა უარაუშელთა თათართასა (კითომც კერობი-ელებთა) და იუო კორთნებათა ქუქნი მათთა უმეტეს ნახე-ვარ საუყუნისა «და კიდევ» აღექსანდრე მაკედონელი სხივარს ერთი უურით ისმენდა, მეორეკი დახმული ქქონ-დაო (საზოგადო ისტორიკოსი!) «ეს ხომ კარგად ახსენ-ნი? მეტყუან კარგადო. — არა! აი რას ნიშნავს: რომელ სწავლა შთავარდნილ არს კელთა შინა გორისელისა წე-რეთელის ეფთჳმისა ე. ი. შემოურისათა, ხოლო მან გადაადნო რა იგი, ვითარცა ოქრო, ბრძმედსა შინა გამო-ცდილებისასა, ქშთაკვერს თჳსსა სტატისასა შინა, ვითარ-ცა ქუა პატრიოსანი გვრგვინთა შინა შეფუთასა. — ახლა რა გამოვიდა აქედამ? ვინ იცის! აბა კოჭს კვითხოთ (წყე-ული წაბაძვა!) შავო კოჭო შენსა მხესა (შეკვადე მად-ლა კოჭი)! რა გამოვიდა? — გადამდნარი ხბოს თავი!

და მ) უფ. გორისელს ეშინია, ცნისკარი არ დაეცესო. სრულიადაც არა! ვინ უანბო გორისელს? ტყუილი გან-ღავს. დაეცემა კი არა, ერთმანეთს დაიჭერენ, უურხალები ორივე ფეხზედ დადგება, რადგანაც ორს უურხალები უფრო სიტყვებზე იქნება ვინემ ერთში. გაკეთდებიან მოპირდა.

პირველ შემხედვარეები. ჩვენ დიდ ბედნიერებად მიგვაჩნია,
 რომ მეორე უერხალი იბადება. განა, როგორც უფ. გო-
 რისელი უბნობს, მის დღეში არ უნდა გკონდეს ორი
 უერხალი? ნუ გამოსცემო, უფ. ჭკუკუკის ეუბნება,
 კელის მომწერი არავინ გეუოლებათ, / მეტადრე მაშინ,
 თუ იმისთანა ქართულით გამობძინდა თქვენნი უერხალი
 როგორათაღ თქვენ გამობძინებულხართ შარშან საღიტყ-
 რატურთ სარბიელსედო. რა ეშუქლება უფ ჭკუკუკის,
 აბა მართალი მაინც შევიტყვით. კვითხით ერთი ვინ არ
 გამოიწერს? გვეტყვს, მეო. ჭოო!! უფალი გორისელის-
 თვს არცვი გამოსცემს უერხალს უფ. ჭკუკუკი. არ და-
 ძალებს, ტყუილად ნუ ჰსწებს უფალი გორისელი წერ-
 თული ეფთჳმე ე. ი. ზემოური. იმედი გკქნს, რომ უერ-
 ხალი ივარჯებს, არ ემსგავსება უფ. გორისელის თხელ
 ღობიოსსავით ნაკმაზ სტატიას, ღობიოსსავით, რომელ-
 შიდაც ერთმა გურულმა მცურავი მარცნული ვერ დაიჭი-
 რა და თოთხის სროლას უპირებდა იმ ურჩს — გორისე-
 ლი, ამას არ ხედავს, ის გოლიათად უდგია წინ მეორე
 უერხლის გამოცემას და არ უშუებს, განსიქებს უპირობს
 სსკართუნწლოდამ (ბარაქადა!) — აი რისთვის: «როდესაც
 ხალხში სავნებელი რამ ჩამოვარდება, მაშინ უკვლა იმას
 გაუდგება და მანამდის სდევნს, სანამ არ განდევნიათ.» აი
 სიბრძნე სოლომონისა! ზი! სავრკველ არიან უფ. გორი-
 სელთ სიტუენნი და საქმენი შენნი! ნუ თუ ვუთხვს-ტყ-
 ოსანი ცუდი იყო, რომ ანტონიმ აღმოუხურა მოინდო-
 მა? თქვენ სცდებით, უფ. გორისელი, უფრო სშირად
 კარგს უფრო სდევნიან ვინემ ცუდს.

გინც ვეთვხვ-ტუაოსანს ვერ ვპოულობ დიდ პოეტისაგან დაწერილად, მე იმას ვოქტადვია არა, ესტეტიკურად განხილვს კაცადაც არ ჩავოკვლი. ანტონი კათალიკოსი უბნობს ჩაბრუნებამდე, რომ « დიდი პოეტი იყო » და რუსთუმს ზედ « ამართათჳს დაშურა », მაგრამ ჩუქნ ანტონს უნდა დაუკეროთ? და თხულებას, რომელშიაც ვპოულობთ პოეტიკურს ტალანტს, დიდს ჭკუა-გამოცდილებასაც. ჩაბრუნების თხულებამდე ჩუქნით უნდა დაუხიზნოთ ადგილი? არა! თქვენ თუ გნებავს, ჩაბრუნებამდე ვკვირ, რუსთაკელი ჩუქნით დაუყენეთ, მაშინ მე ანტონს ორივეზედ მადლა დაუყენებ. მაგრამ ამის ნებაგი მომეცით, რომ ჩუქნებურად დაუძახო სახელები: უდაბლესს პოეტიკურს ტალანტს (როგორც თქვენ უბნობთ, მისთვის ანტონი კათალიკოსი აგრე სწერს, და თქვენ მას ეთანხმებით ვკვლავიერში) უუმადლესი და უმადლესს უუდაბლესი.

თქვენ უბნობთ: « უფ. ჭკუა-გამოცდი კნიაზი, ეს სადაურია? (ვაი, ქართულ კნიაზი?) ბართლოვის თხულების განჩევამდე სწუნობს ნეტარ ხსენებულის ანტონის სიტყვებებს » და კიდევ: როგორ მიაწია ქართულის გონებამ და სასმენელმა იმდენზედ, რომ ანტონ კათალიკოსის მადლანისტიკური თხულება წუობილასიტუებობა » იამბიკობით და აკროსტიხულებით » დაიწუნა? ჩუქნ უფ. ჭკუა-გამოცდი თანახმად ვიტყვთ, რომ არ მოგკწონს, როგორათაც არ მოგკწონს ტრედიკოვის ლექსები, ემადლესის დასასჯელად რომ ხმარობდენ. სასმენელი ძლიერ დაბეკვლი უნდა იყოს, მათი სიმშუქნიერე იგრძნოს; ყრუ უნდა იყოს კაცი რომ მისმა იამბიკომ აკროსტიხუ-

ბით ერთს უერში გვრდანივით შესულმა და მეორედამ
გამობძინებულმა არ ანოს უერს, ჩუწნ კერცა რა პოე-
ზიას გზოულობთ წყობილ სიტყუწაობაში. კარცარა ენის
ტოცდნას; მარტო სიტყუწბსკი და სიტყუწბის ცოდნას.
თუთონ სახელი გვმტკიცებებს, რომ მარტო სიტყუწბიაო.

ერთმა გლესმა, ჩუწნწებურმა, ერთს კაცს არჩა დაწე-
რია; რასაკერძეელია ქრთამით. და როცა დამწერმა წაუკი-
თხა გლესს, და ჭკითხა: «მთგეწონს თუ არაო?»—გლესმა
დაუმაღლა, «ყარგი არისო». —მეორე გლესმა, რომელიც
იქვე უუერებდა ამ კითხვას, ოთახიდან გასკლის შემდეგ
ჭკითხა მოამეს:» როგორია ეს არჩა, მეკი არა გამიგონია:
«არაო» პირუწწლმა უპასუხა: «ის არის კარგი, რომ კერ
გავიკეთო, ღრმად დაწერილიაო. » აქვამ აი ეს გამოვიდა:
უფაღს გორისეღს მოსწონს წყობილ-სიტყუწობა მისთვის,
რომ არ ესმის და ისე უბძარავს უერებს, როგორც არ-
ფა ზემოსხენებულს გლესს.

ახა თქუწწნი ჭირიმიე, რა აზრი და რა პოეზიას ამ ჩემს
ლექსებში, რომელშიაც დამიწერია წყობილ-სიტყუწად ამ
სტრატისთვის, რადგან თუთონ წიგნი კვლად არა მქონდა.
აი ხანაკერისტიკული ლექსები:

აღმაზსტოპაზებ, ჯაღაიგუნდაქატებ,

ბივრიტ ფინრუგებ, ამუთსტოანთრაკებ. (ამის ახსნა
დმერთმა შეინახოს!)

ან თუთ ანტონის ლექსებში (ახნათ ქებაში):

ამო ბრძენ, გნომ, დიდ, ერთ, ვინ, წყ, სჟ, თუთ
იჩის, და სსგ. ჟუ-მდის.

უფაღი გორისეღი მეტყუეს: ამო ბრძენა, გნომი, და

დიდი იყო. ესრეთ, რომელ თვთ ცის სარტყელზედ ზე-
 კით შეიძლება დავაყენოთო და სხ. (ჭკ, რას ნიშნავს!?)—კე-
 თილი. მაგრამ ამაში პოეზიის სრულიად არ იპოება, არც
 ნატამალია პოეზიისა. ნეტავი მაცოდინას, რამდენი საყენის
 იმ ირისემდის. ასე კარგად რომ გამოეზომავს წეობილ-
 სიტუენტობას! აი ასე ცოდულობდა ანტონი კათალი-
 კოზი, რომელიც თუმცა პოეტი არ ყოფილა, მაგრამ
 დიდი ჭკუის პატრონავი იყო, სწავლაც დიდი ჭქანდა,
 თუმცა დაკუდავთ იმ დროების თვალთ და მივიღებთ
 პატრიონებისაში მაშინდელს საზოგადო განათლებას სქარ-
 თქლში. იქნება რუსთუქლზედ რომ უნობს «ამო-
 თათვს და შერაო» აკროსტინი შოთთხოვდა ან სხუა რამე
 მიზეზი ყოფილა, რომ სიტუენტების აწეობასზედ ასე ცუ-
 დად მოუხსენებია ჩქნნი პოეტი. რომ აკროსტინს და
 სიტუენტების შეღვმას არ მოუთხოვია ეს სიტუენტები.
 შლიერ კარგად ვიცით, ისტორიას მოგუთხრობს, რომ
 კეფხვს ტეაოსნის ამაოების დასამტეიცებლად შეაკრებინა
 ჩქნნმა ანტონმა ყველა კვხემჰლიაჩი, რაცკი იშოვა და
 დასწუა ა. დაწუასზედ ალი მოასწავებდა... რას? ამაოებას,
 არა! მაგრამ ესეც მიბძანე, უფ. გორისელო, ეს ამობრ-
 ძენ, გნომ, დიდ და სხუ... რა ენასზედ არის დაწერილი?
 რა ენას, ქართულია, თუ ნემეცურია! რა ვიცი, სიტუენტები
 ქართულს არა გვანან, კუდ მოკუქეტილები არიან, და ამას
 გარდა ზმნები რა წყალმა წაიღო? სად დაიკარგენ ზმნე-
 ბი? განა უზმნოთაც შეიძლება ლაპარაკი? პოეტებმა იცი-
 ან, იმიოთანა ალაგს დასრულებენ თავიანთს თხზულებას,
 რომ მკითხქლნი უნდა მიეცეს პოეტეკუს მდგომარე-

ობას, რომ იგონობს, როგორ დირსება მისცა მთელს
 თხზულებას კარგს ადგეს შეჩერებამ. იქნება სიტყვების
 დასაჯგუება და ზმნების გამოშვება უფალს გორისელს
 პეტრიკურ მდგომარებაში იყვანდეს, მაგრამ ჩუქჩი ახა.
 მაშასადამე კელში დაკვრისა: 1) ორი სამეუდი მატერანი
 ფუკი. 2) ერთი ეს უკანასკნელი დიდი ფუკი და 3) გა-
 დამდნარი ხბოს თავი. — უფალს გორისელოცად თუაღით
 წაიგითხეთ, მაგრამ ხმა მადლა და ცალი უკრით
 მოისმენთ ეს სიტყვები, აღესანდრე მაკედონელსკით
 და თქვინს სტატის არ მიაწერთ, მახედ არ კუბნობ,
 აუკლადკი ხუ იუთიან

აგრე დასკუდა.
 კიბილუ [ხატი] უა
 ნიძუ

30-ის მარტს, 1862 წ. ქ. ს. შეტერბურდი.

რამდენიმე სიტყვა შემოური იმერლის
გორისელის სტატიაზედ.

Поэтъ, не дорожи любовію народноі!
Восторженныя похвалы пройдутъ мину-
тныи шумъ....

А. Пушкинъ.

ამ წლის თებერვლის ცისკარში სსრსთა შორის აყო
გორისელის სტატია თ. ი. ჭავჭავაძისად. — მე ვრაცხ ჩემ
თავს ვაღებუვად, რომ ესტყვა რამდენიმე აზრი გო-
რისელის სტატიაზედ და არ მსურს, რომ მოკებნო ის
რომელსაც ხშირად ხმარულობენ სტატიის თავშივე ბო-
დიშის მოსახლეათ. დაწმუნებული ვარ, რომ შემოური
იმერელს არ ეწინება სიმართლის მოხსენება. მასსადამე
შეუდგები იმის სტატიის განრეჭვას თავიდან ბოლომ-
დის შეძლებისდა გვარად: ბძანებს უ. გორისელი ვითამც
მისათვის ეთხოვიათ ერთ ვისმე: » ნიჭიერ ქალს და უნი-
ჭიერს მის ძმის წულს, რომ შანსადელ ცისკარში
კაცს არ ჩაებებოდაო, მისათვის რომ ვილაც ჭავჭავაძე
აუტყვდა კნ. ბარბარე ჯორჯაძისსაო.» იცით რა გითხრა
უ. გორისელი! ამ სიტყვებს ცოცხა ეჭვში შეგვავარ
მისთვის, რომ თუმცაჲი ძალიან საწყენი არ არის ამ გვა-
რი თქმა «ვილაც ჭავჭავაძეო.» მაგრამ ჩვენს ქართულ

ენაში არ არის სისიამოვნო გასაგონი და ძალიან ძუწათაც ხმარულობენ იმერლები. (ანდა თუ ხმარულობენ, რომელ შემთხვევაში ანუ დროში?) მიკვრს იმისთანა ნიჭიერის და უნიჭიერის ქალებისგან ამისთანა თქმა, და ნამეტურ მისთანა ქალებისგან, რომელიც ხმარულობენ ამისთანა სიტყვას ამ სიტყვდგან სხანს, რომ იმერელის ქალები არ უნდა იუწენენ ქართულში, ანდა ქალაქში გასდილი უნდა იუწენ და ძლიერ სამწუნხაროა მისთანა ქალებისგან ამ სიტყვით თვით მეზობლის მოხსენება: «ფიდაც ჭკუკვამუღო» მაგრამ უ გორისეულ ესეები სულ თქვენნი ბოდიში მოსახთელი სიტყვაობა, რომლის მიხედვით თქვენს თქვენს სტატის იწებთ (სულ ფუკა!) შეგეძლოთ სტატის დაწერა, რომ ქალებისათვის არ დაგედავთ ბრადი. — ჩვენს სულით და გულით ზტივის მცემელი ვართ ვ. ბარბარე ჯორჯაძისა, მაგრამ იმასევი ვერ გეთანხმებით რომ სწერთ მე-200 ფურც. «გაბედვით შემოდლიან ესთქვა, სსმენელს ატკობდენ და გულს აღხენდენ». აბა რა სათქმელია? მაგრამ ბევრ დავას ანც ამასევე გაგიწევთ მისათვის, რომ ეგების თქვენს სსმენელს და გულს აღხენდენ და ატკობდენ, მაგრამ სასოგადლოთ ვი არ უნდა ბძანებდეთ. ჭო, ამ გვარი ანბის თქმა შეიძლებადა ერთი ათასი წლის წინეთ, მაგრამ ახლანდელ დროშიცა სსსაცილო რამ გასაგონია. ერთს ვფიქრობ, ვინიცობას თქვენს რომ თქვენს სტატის წერდით თ. ი. ჭკუკვამუღო თქვენს მაშინ კითხულობდით ორთვეიზე რასმეს, (იმ წიგნში, რომელშიაღ ალექსანდრე მაკედონელზე ამოიკითხეთ და ცალი ეური დაუხშეთ საჩივრის მოსმენის დროს), რომელსაც

თავის საყვრით მოყვავდა აღტაცებაში, არა თუ მარტო ხალხი; მთა, ტყე, მიწა, შენობა, ქუჩა და სხ. სულ ტყეობდენ და ხტობდენ, და ეს მითიოლოგიური ზღაპარი თქუენს ნამდვლად მიგანხდეს?—მე-201 ფურც. ბძანებს უ ზემოური, ვითომც ჭორათ შევიტყუეთო, თ. ილ. ჭავჭავაძე აზირობდეს ყურნალის გამოცემასო და ანობს: «იმედი ქონდეს, რომ ბერს კელის მომწერს ჭბოებს» როგორც უნდა ვიფიქროთ ამ გორისელის სიტყუენბიდეგანა სჩანს, რომ იმას გონია ვითომც თ.ი. ჭავჭავაძე მისათვს აზირობდეს და ან იმან მისთანა დროში ეძიოს ყურნალიდეგან გამდიდრება, როგორც ახლა ჩუენსი სამოფლობელო მამულის ლიტერატურა იმყოფება. დაწმუნდით უ. კრიტიკოსო, რომ თ. ჭავჭავაძის ყურნალი მოკლე დროში ძალიან კარგ წარმატებაში წავა. თქუენს ფიქრობთ ვითომც ორი ყურნალი რომ იქნეს, კელის მომწერი მოაკლდება «ცისკარსო» მე ამაზედ კერ კეთანხმები მისთვს რომ რაც უფრო ბერი ყურნალი იქნება, ის უფრო სასარგებლოა ჩუენსთვს, მისათვს რომ უეტუენლად ხალხში სურვილს შეიუენსს ვითხვას და როცა ვითხუა და სწავლა განგრცელდება ჩუენს სამშობლოში, მაშინ ძალიან ყურნალის მოთხოვნილება იქნება და მანამდის იმდენს კელის მომწერს კიდევ იშოვის ჩუენი ცისკარი რამდენიც ახლა ეავს. შემდგომში ბძანებს: ასახლის ჰეტრონს მოგსთხოვე ივნისის ყურნალი და იმან ივლისისაც თან გამოაყოლა. დავიწყო კითქუა კ. ი. ჭავჭავაძის თხზულების და მის წაკითხუას მოკანდომე სამი დღის ჩემი თავისუფალი დრო, თუმცა შემდგომ, ბერი

ვინანე.» და რა გასაკვირადია, საყვარელი შვიტხუტლა, რომ უ. გორისელი სამი დღე მოუნდა მის კითხვას? ცნადათ სჩანს აქედგან, რომ იმას კარგა ანბანის კითხვა არ ცოდნია და სხვის თანაშემწეობით ამოუკითხავს.— ახა თუ იმის მოხუცებულობას მივაწეროთ. იმის სტატეიდგან-ვე სჩანს რომ ისე მოხუცებული არ ბძანდება რომ არ შექძლავს წაკითხვა; თუ იმას ბძანებს, რომ ბევრი იყოს მე ვერ დავიჯერებ მისათვის, რომ სულ ერთი თუ ორი ან და ძლიან ბევრი რომ იყოს ათხ ფურცელზე შეტი მაინც არ იქნება. ახა რას მივაჩემოთ? მხოლოდ ერთს... მართალი იყოს რომ?... — გასაკვირადია? არაფერი... ჩუტუ-ლება გახლავს!!! — მე-202 ფურც. ბძანებს უ. გორისე-ლი: » როდესაც ხალხში სავნებელი რამ ჩამოვარდება მა-შინ ყველა იმას გამოუდგება და მანამდის სდევნს. სანამ არ გასდევნიან. » მე ამაზედ უკეთეს მანუსს ვერ უკებ უ. გორისელს, გარდა იმისა რაც თითონ არ ჭყავს მო-ყვანილი მე-204 ფურც. «**რა ღმერთო რა მესმის**» მე ამ სიტყუტებს დამატებ და ვიტყვ.» დიდება შენდა უფა-ლო. დიდება შენდა!!! რომ იქამდის მომანწევიხე სოფელ-ში რომ ეს სიტყუტა გამაგონე.— ახა რა სათაქრებელია ბატონებო, რომ ამას იტყოდენ სავნებელს უნდა ვსდი-ოთო. არა, კიდე არ მჯერა, ეგების მესტამებ შეცდო-მით ჩამატა ეს სიტყუტა? — ნუ თუ თუთ ჭკუჭკავადის სიტ-ყუტებს სავნებელათ სთვლიდეთ?... არა, არ მჯერა? და თუ გნებავს რომ დავიჯერო ღმერთმა ქმნას რომ გამეძაბო-ლებიან თქუტნი სიტყუტა (ნუ ყოვლადვე იყოფინ)! სხვათა შორის უ. გორისელი დაცინის თ. ჭკუჭკავამეს ზდილობა-

ზე და გრძნობაზე მე-205 ფურც. მაგრამ მე-202
 ფურც. კი გუქადაგებს, რომ შწერალს უდილობა უნდა
 ქონდეს, და უ. გორისელსკი თავის კალმისათვის ძალი-
 ან თავისუფლება მიუცია თ. ჭავჭავაძეს. ძალიან მიკვრს
 უ. გორისელი რომ თ. ჭავჭავაძის ნიჭს და სწავლას
 დატანის, იმდენი ანდასები ცოდნის როგორც სხანს მი-
 სის სტატიიდგან და უეჭველია, რომ ესეც ეცოდინება,
 ასეთმა ფურცმა დამწილეს რომ საწუწლს ავსებდეს), —
 მე-204 ფურც. ბძანებს უ. გორისელი თ. ჭავჭავაძესუდ,
 ნამდვლათ გაზდილია უნივერსიტეტში თუ არა ისკი ჯე-
 რეთ არ ვიცით. «უ. გორისელმა რომ არ იცოდეს ის
 ანაფერი გასაკრწყალია, მაგრამ სხუწბს რადასუდ იმოწ-
 მებს, რომელთაც ნამდვლათ იციან, რომ თ. ჭავჭავაძე
 უნივერსიტეტში გაზდილია, დასამტკიცებლად ამისა რომ
 თ. ჭავჭავაძე უნივერსიტეტში გაზდილია გადაშალეს ის
 სტატიები უ. გორისელმა, რომელიც იმან სამი დღე
 დიჯან და გაჭინვებით ამოდიჯან. იმ სტატიებში ყავს
 კ. ბაბბარე ჯორჯაძისას მოხსენებული თ. იღ ჭავჭავაძე
 უნივერსიტეტში გაზდილია. — ჟო, მართლა ანდა გზმა-
 ხსენდა, უ. გორისელს უეჭუწლად დაავიწუდებოდა რომ
 თ. ჭავჭავაძე კ. ბაბბარე ჯორჯაძის სტატიაში არის მო-
 ხსენებული მისათვის რომ ყველა სიტუწბს ერთი წაკით-
 ხვთ ვერ დაინახსოვრებდა, ნამეტურ მისთანა წაკითხვთ,
 როგორც იმან წაკითხა. მეორეჟურ ცისკრის სტატიების
 წაკითხუა ძალიან ძნელად უხდა მისთვის რომ როგორც
 სხანს იმისი სტატიიდგან დროს დაკარგუა ძალიან ძჳრად
 ღირებია. ანკი რა სარგებლობა იქნებოდა რომ მეორეთ

წაკითხა, როგორც უნდა ვიფიქროთ იმ ანგარიშზედ როგორც იმან პირუჭლად წაკითხა, სულ რომ ცოტადრო მთედომების უეჭუჭლია რომ მონადრომებდა არ დღეს და ცუდა სამ საათს, ერთი საათით უფრო მალე წაკითხვდა პირუჭლ წაკითხვასე, ე. ი. ორჯერ იმ სტატიის წაკითხვას მონადრომებდა დროს: ხუთ დღეს, ცუდა სამ საათს, ვინიცობა ეკების რამოდენიმე წამით ტრეტებითრეთ. ანტონ კათალიკოსე და ჩანრუხადესე გვიშლის ლაზარკს უ. გორისელი მე 205-ფურც. წისთვს: ვითომ რა ცოდვას, რომ შევიტყოთ კაცის ღირსება და ვაქათ ისე, როგორც ღირსია, და არა სხვისი შეგონებით ვაქათ და ვადიდოთ კაცი.—ნუ თუ უ. გორისელს არ ახსოვდეს ზაგლე მონაქულის სიტყუა: «ნუ ყოველი გაცონილი გრწმანან» აქედან სჩანს, რომ ყველა ჩუჭნგანს აქუს ნება სჯოს ყოველი სავანი, როგორც თითონ სურს და სედავს.—უ. გორისელს სურს რომ დაუმტკიცოს თ. თ. ჭავჭავაძეს, რომ ანტონი კათალიკოსი და ჩანრუხადე დიდი ზოეტები იყვნენ, და დასამტკიცებლად თავის სიტყუსა ანბობს მე-206 ფურც. «ჭკითხოს იმ მოლექსე რიტორს, რომელსაც თვითონ კ. ჭავჭავაძე აქებს,» ძალიან შემცდარი ბძანდება უ. გორისელი, მისთვის რომ შეიძლება მწერალი იყოს კარგი მოლექსე, მაგრამ კრიტიკოსი კი არ იყოს, აგრეთვე ძალიან კრიტიკოსი იყოს და ლექსის წერას შეეძლოს. მაგალითად: ლესინგი ნემცის ფილანთოსი დიდი კრიტიკოსი იყო, მაგრამ ლექსის წერას არ შეეძლო, დობროლიუბოვი თუმც წერდა ლექსებს, მაგრამ თავის ლექსებით ის მნიშვნელობა არ ექნება ლიტერატურაში რაც კრიტიკით.

ბელინსკის სრულებით არ შექმლულ ლექსის წიგნი, მაგრამ კრიტიკოსი კარგი იყო. საუჭარველო მკითხველს! ვინღი თქვენთან ბოდიშს ამ გვარის სიტყვების განმარტებისათვის; განწმენებთ საუჭარველო მკითხველებო, ამ გვარ განმარტებას მიტომ ვშეგები რადგანაც ამ უკანასკნელ დროში ბევრი იმისთანა ბძანდების რამ ურეკენ რუსულს და ქართულს ერთმანეთში მხოლოდ იმიტომ, რომ ხსენებმა მოუწონონ და ხშირად იცემენ კვლავს მუხლებზედ იმ დროს, როცა რუსულს ქართულზე ვერ თარგმნიან და იძახიან: ახ ჩორო ვოში ჰურის სახელი დაავიწყდება კაცსაო! კაკოი ჩორო, ჰურის საკელი დაავიწყდება კაცს ბატონებო! ეს სულ ახალ მოდის ღაზაზაჰია. და ამ მიზეზით ვფიქრობდი ეგებ ის მისთანა ვინმე გამოჩნდეს რომ ლესინგის გვარი თარგმნოს: ტყიური, — დობროლიუბოვი — კეთილადე, ბელინსკი — თეთრადე. ვიყო შენდობილი თქვენს მიერ საუჭარველო მკითხველებო, ამ გვარი ფილოსოფიურის სიტყვების განმარტებისათვის, მაგრამ უნდა მოგახსენოთ მართალი, რომ ძალიან დანაშაულად გიდე არ ესთელი ჩემ თავს, მისათვის რომ მე თითონ მოწამე ვარ და უკვლავის ბევრს თქვენსაც ენახსოვრება ეს შემთხვევლება, რომ გვარს დიხსებიდგან ვერ არჩევენ აი ამ რიგით: ოტსტავროი თერგული ბიშბაშ მუსტაფა, ბეჩირ ბეი ხან ალია ოლდი (ესთქუხსინ უახარო)? და მეშინოდა რომ ეს შემთხვევების მიწერლების საკვლებიც ასე არ ამოკითხათ: «ტყიური კეთილადე თეთრადე,» ესე იგი: Лесингъ, Добролюбовъ и Бѣлкинскій და რაც უნდა იყოს ჩვენს შინც არვინ არ

გზნდა რომ ავტორიტეტებად ვიყოლიათ განდა
 თავის ჭკუისა. მე-204 ფურც. ბძანებს უ. გორისელი
 «ქართულ კაცის სასიძენელი იმდონად როგორ შეიცვა-
 ლას, რომ ანტონ კატაღიკოზის მაღალ ნიჭიერ სიტყ-
 უბობას სწუნობდეს». ანა, ეს სრულებით არ არის გასა-
 კრალი, მისათვის რომ ძალიან ადვილად შეუძლია ზოგო-
 კრიტიკოს და ნამეტურ ქართულ კაცს არ მოეწონოს
 მისი თხზულება. მაგრამ აი რა არის გასაკრალი უ.
 გორისელი. რომ თქვენს ოლტერს (როგორც თქვენ
 უძახით.) დატინით. მიკვრის რა საფუძველი გაქვთ რომ
 დატინით! დაწმუნებული ვარ, რომ თქვენს ფრანციტული
 არ იცით, და რუსულ ენაზე თუ იკითხეთ ერთი სტა-
 ტიით არ შეგეძლოთ, რომ მისი სწავლა და ცოდნა შე-
 ტკბოთ.—თუ მთელი იმის თხზულებები წაიკითხეთ,
 როგორც ჩვენ უნდა ვიფიქროთ და მათემატიკურად გა-
 ნვიანგარიშოთ იმის გულზედ როგორც ქართული იკი-
 თხეთ მოანდომებდით დროს არა ნაკლებ: ას ოცი წლისა,
 სამი თვე, ორი გვრის, ხუთი დღის, ათი საათისა, ოც-
 და ხუთი წამისა და რამოდენიმე ტერცისა, ასე ჩემი ბა-
 ტონო გორისელი, და ამ ხნის როგორც უნდა ვიფიქროთ
 არ ბძანდებით. (და თუ ბძანდები მაშინ მძიმეთ თავს
 დაგვიკრავ და მოგახსენებთ ასე: ბატონ ჩემს გორისელ
 მათუსალს გაუმარჯოსთქო, ერთი ინებეთ და მოგვიყუ-
 ვით რა ანუბი იყო ორასი წლის წინეთქო?)—არ ვი-
 ცი თქვენს აზრით რა არის ზოგისა უ. გორისელი, და
 ამისათვის ვიმედოვნებ და ვინიცობას ეკების ღმერთი შე-
 მწიოს მოგეწონოს, და თუ საქუწუნო ზოგოტი არ ვიქნები

მამინ თქუწნისთანა ზოგისის მსმენელს ვიდევ ვიშოვი
და იქნებოთ ჩემი მსჯელები და მე თქუწნი საკუთარი ზოგ-
ტი ვიქნები.—ჰე, რაღა ბევრი განსვადრძო ჩემი წინა
სიტყუწაბა ჩემს თხზულებასედა:

«ბუიდეუკ ადამ გურჯისტან,
ასე ჩემო სჯანე,
ძუნელი შეგობანი ხარ,
რატომ დაიგვანე.»

ახ და ასე ბატონო გორისელა:

«ათას რუას ოცდა ცხრაში,
ვაგზავნიდი ცხენებს მთაში,
ერთი ცხენი წამოიქცა შიგ შუაგულ შორს-
შნის გზაშიდ,
წამოეზუნუნ ყვაკები ჩაიდევს მუცელში.»

ახლა რას ბძანებ, ნუ თუ მართლა ამაში ზოგისა ვერ
ნახოთ. ყოველი ლექსი ნე—ნი-სედ გათავდება და თუ
თქუწნ უნარს ჭყაფთ ამაში ზოგისა არ არისო, მამინ
თქუწნ დიწსი ბძანდებით, რომ სისხლის სამართალში
შეგიფასან მისათვრ, რომ ჩხრუხბეს ამ რიგათ აქუწ
სიტყუწები გათავებულად.—ეგების ამ ლექსებში მანც
ნახოთ ზოგისა:

«ბოსტანშიდა გადვიხდე ჭიდოსანი ისიმიწდა,
მარგალიტად ჩაწეობიდი ჭიდოსანი ისიმიწდა,

ათას ფერად წანჭული ჯილქისანი ისიზინდა,
და ვინც რომ ამას გამოიცნობს მეცნიერად ისიზინდა.»

მე-207 ფურცელზე უჩრევს უ. გორისელი თ. ჭავჭავაძეს, რომ დაესხნას თარგმნას შუკსპირისას, ბაირონისას, გუტსას და სხ. მწერლებთან, რომელთაც თავის ლექსებით აღტაცებაში მოუყუანიათ და მოყვით, არა თუ მარტო მტოდნე ხალხი, არამედ თვით უნიჭო და მცირე ცოდნის ხალხითა მოყვით — სხანს უ. გორისელის სტატიიდან, რომ ყოველი მებაღე უფრო მაღლა დგას დიდების და მამულის სასარგებლოთ ვიდრე შემოხსენებელი მწერლები. ამაზედ მოვანსენებ უ. გორისელს ძალიან მოკლე პასუხს ისევე იმის სიტყუას.» ყოვლადვე ნუ იყოფინ. «სულ ფუტკე ანდა, ფუტკე არის ამ გვარი იმის წმუნება. — უ. გორისელი, ერთი კითხეთ რომელიც თქუენს მოგეწონოს: ანტონი გათაღიკოსი, სტავრად და დიბად თ. ი. ჭავჭავაძის ხელშია, თუ თ. ი. ჭავჭავაძე სტავრად და დიბად თქუენს კელშია? — სტატიის დასასრულში ბძანებს უ. გორისელი: ეს ჩემი საუბანი ვიცი ზოგიერთ არ ესამოგნება და მეც გამრევენ მისათჯ, რომ დაწმუნებით ვიცი რომ მართლს ვლამარაკობ. «ერთი კითხეთ უ. გორისელს თუკი მართლს ვლამარაკობს კრიტიკის წაღათ კშინია. გადამალეთ მიხი სტატიია მე-201 ფურცელი და იქ ნახეთ სტა უ. რედაქტორს ემუქრის: ცისკარი დაეცემა თ. ი. ჭავჭავაძის სიტყუებბისთანა თუ გამოუტრია ვ. ი. კრიტიკა თუ დაიწერათ, მაგრამ უთქუენს და უჩემო კელმოუწერლობითაც გაძლო ჩუენმა ცისკარმა ამდენ

სანს და ღაკრწმუნდეთ რომ კიდე კარგა იმსუქნის ჩუქნი
 ცისკარი უჩუქნათ.—თუ თ. ჭაკკაკამის სიტუქტბი
 ან გამორეკვა ცისკარს გამოვიწერო, ესეც იმას მივა-
 წერათ რომ თქუქნ ძლიერ ფრთხალი ბძანებულხანთ და
 გშინებიათ ჰასუნის-გების.—ხელს აწერს უ. გორისელი
 აი ამ რიგათ; «ზემოური იმერელე გორისელი წერეთე-
 ლი ეფთუმე.» ამისათჳს კი ძალიან მაღლობელი ვართ,
 მიტომ რომ აღარ გვაძებნია თავის თავი «მოდო ნახე»
 წერეთლებშია მაგრამ ვგონებ ისეც გამოიცნობდენ უ.
 გორისელს.—დრო არის კალამი შევახერო და მოვაწერო
 ჩემი გვარი იმის მსგავსად, როგორც უ. გორისელმა
 გამოაცხადა თავის ტიტული:

ჩუქნ აქა ვართ სამნი ძმანი,
 სამნივ თერგ დალეულტგანი.
 შე გახლავარ გორისელი,
 ერთი ამ სამ ძმათგანი..— (*)

თერგ დალეული.

1862 წელსა.

30 მარტს.

ქ. ს. ზეტერბუღს.

(*) შესამე კიდევ იყო სტატია ამავე საგანზედ, იმას
 შემდგომს ნუმერში დავბეჭდავთ. რედ.